АГРОНОМОЙ АНХАРХА ХЭРЭГ

ХОЁР жэлэй бэлшэр дээрэ хүн бүхэн хуушан жэлдэ хэһэн бүтээһэнээ, шэнэ жэлдэ бэелүүлхэ зорилгонуудаа шэнжэлэн хаража үзэдэг заншалтай. Республикымнай олохон колхоз, совхозуудай таряашад, механизаторнууд, агрономууд үнгэрэгшэ жэлдэ хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса туйлажа, Эхэ орондоо орооһо таряа, хартаабха, саахарай свёкло түсэбһөө гадуур үгэжэ, парти, правительствын магтаалда хүртэһэндөө омогорхохо ёһоороо омогорхонол. Ажахы бүхэн ерэхэ хабарай тарилгада хүсэд хүрэхөөр үрэһэ хүрэнгэ хаажа абанхай.

Олохон бригада, колхоз, совхозууд тарянайнгаа үрэһэ сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргөөд байна. Тиимэ ажахынуудай тоодо Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Заганский», «Коммунизм», «Знамя Ленина» колхозууд, Улаан-Үдын управлениин «Маяк» колхоз ороно. Эдэ колхозуудай агрономууд нүхэд Хамниганов, Унич, Эрдынеев, Копылова гэгшэд үрэһэ хүрэнгэеэ үни хада сэбэрлээд, үбэлэй хүйтэндэ зохид һайн складта хадагалжа, амарууладаг һайн гуримтай.

Үрэһэ хүрэнгэ саг соонь һайнаар бэлдэхэ хэрэгтэ тоогуудые, складуудые даагшадай үүргэ ехэ. Тэдэнэр таряа сэбэрлэдэг машинанудаа һайнаар тааруулжа, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ уялгатай. «Заганский» колхозой хоёрдохи бригадын тоогые даагша Василий Якимович Бурков үрэһэнэй таряа сэбэрлэжэ дүүргээд, нарин һайнаар хадагалжа байна.

Теэд юрэнхы дээрээ республикын колхоз, совхозуудта орооһо тарянай үрэһэ тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Ургаса хураалгын дүүрэһээр гурбан һара үнгэрбэшье, үрэһэндэ хаагдаһан тарянай хахадһаа ехэнхинь тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байһаар. Илангаяа һанаа зоборитой байдал Зэдын, Түнхэнэй, Яруунын үйлэдбэриин управлениинуудай ажахынуудта үзэгдэнэ. Жэшээнь, Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудта үрэһэндэ хаагдаһан тараан ехэнхидээ хүсэд һайнаар сэбэрлэгдээгүй, жараад мянган центнер тараан шииг ехэтэй байһаар. Энэ управлениин главна агроном нүхэр Кулик колхоз, совхозуудай агрономуудта шанга эрилтэ табяагүй, аймаг дотороо бии байгаа таряа сэбэрлэдэг машинануудаа зүбөөр хэрэглэжэ шадалгүй.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, агрономуудай хиналта һайнаар табяагүй дээрэһээ зарим газарта орооһо сэбэрлэдэг машинаяа хүсэдөөр тааруулангүй хүдэлгэдэг баримтанууд ушарна. Хяагтын совхозой 2-дохи отделенидэ шалгалта хэжэ үзэхэдэ, складые даагша Владимир Дондонов, агроном-бригадир Илья Мункуев гэгшэдэй хиналта табяагүй дээрэһээ орооһо сэбэрлэдэг машиные хүдэлгэдэг механизатор Абдул Хабибулин мянган центнер үрэһэнэй таряа муугаар сэбэрлэһэн, минии түлбэри абахын тэдыдэ ажаллаһан байба. Совхозой партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгэй гэшүүд энэ ушарые зүбшэн хэлсэжэ, зэмэтэ хүнүүдтэ яла тохоһон байха юм. Ушар тиимэһээ орооһо сэбэрлэлгын хэр һайнаар эмхидхэгдэжэ, хэр шанартайгаар хэгдэжэ байһые саг үргэлжэ шалгажа байха хэрэгтэй.

Зарим ажахынууд үрэһэ сэбэрлэхэ машинануудаар дутамаг байна. Тиимэһээ үйлэдбэриин управлениинууд, тэндэхи главна агрономууд аймаг дотороо бии байгаа машинануудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ, үрэһэеэ тарилгын шанарта хүргэһэн ажахынуудай зүгһөө гээгдэгшэдтэ тиимэ машинаар туһалха хэмжээ абаха шухала байна.

Арадай хинагшадай шалгажа үзэхэдэ олохон газарта үрэһэнэй тараан муугаар хадагалагдана, газаа талада хэбтэнэ, шубуу шонхорто эдигдэжэ, саһа хүртэ дарагдажа хэбтэнэ. Иимэ байдал Хориин үйлэдбэриин управлениин олонхи ажахынуудта үзэгдэнэ. Мухар-Шэбэрэй управлениин «Эрдэм» совхозой 3-дахи отделенидэ үрэһэнэй таряа үдэртөө ямаршье һахюул, харуулгүй байжа, хулгайда абтажа захалһан.

Үрэһэ хүрэнгэдэ иимэ һалан назагайгаар хандаха ябадалые тэсэхын аргагүй. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, агрономууд, партийно-гүрэнэй хиналтын органууд үрэһэнэй таряа урилтэдэ оруулжа, муугаар хадагалжа байһан хүнүүдтэ шанга хэмжээ абаха ушартай.

Мүн үрэһэндэ хаагдаһан хартаабхын гутаха, хүлдэхэ баримтанууд олон ажахынуудта дайралдана. Мухар-Шэбэрэй «Родина» колхоздо байрынь шииг ехэтэй байһан дээрэһээ хартаабхын үрэһэн ехээр гутажа захалаа. Баргажанай совхоздо хартаабхаяа газар малтажа хадагалһаниинь хүлдэшоо. Хартаабхын үрэһэнэй гутажа байһан ушар бусадшье ажахынуудта үзэгдэнэ. Энэ тон аюултай.

Үрэһэн гээшэ ерэхэ жэлэй ургасын үндэһэ һуури мүн. Һайн шанартай үрэһэнһөөл баян ургаса хүлеэжэ болохол. Тиимэһээ үдэр саг мини гээнгүй, бүхы үрэһэеэ тарилгын шанарта хүргэхэ гээшэ мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго мүн. Илангаяа энэ шухала хэрэгые колхоз, совхозуудай агрономууд өөһэдынгөө онсо анхаралда абаха ёһотой.

Ерэхэ жэлдэ тарилгаяа бүхыдэнь эрхим сортын үрэһөөр хэхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. Ургаха шанар муутай үрэһэеэ бэлэдхэлэй пунктда тушаажа, һайн сортын үрэһэ абаха хүдэлмэриие эртээнһээ захалха шухала.

СССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй Указ

АКАДЕМИК И. С. БЕРИТАШВИЛИДА СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Оронойнгоо физиологическа эрдэм наука хүгжөөлгын талаар ехэ габьяатай байһанайнь түлөө, 80 наһатай болоһонтойнь, эрдэм ухаанай, багшын ба ниитын ажал табин жэлэй турша соо эрхилжэ байһантайнь дашарамдуулан, академик Иван Соломонович **Бериташвилида Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгожо, **Ленинэй** орден, алтан **«Хадуур ба Балта»** медаль барюулха.

СССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. МИКОЯН.

СССР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1964 оной декабриин 28.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Совеэдэй, Министрнүүдэй Совеэдэй орган

№ 308 (10676) | 1964 оной декабриин 30, среда | Сэн 2 мүнгэн

750 мянган шпала хюреэдэхэ түсэб Онохойн модоной комбинадта жэлэй эхиндэ үгтэһэн байгаа. Байгша оной декабриин һүүлшын гурбан хоногой эхиндэ шпала хюреэдэгшэд энэ даабаряа дүүргэбэ. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 10 мянган шпала хюреэдэжэ шадахабди гэжэ шиидээд, тэрэнээ дүүргэхын түлөө хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллана.

Тус комбинадайхид өөрынгөө продукци гол түлэб тала газартай, модогүй районуудта эльгээдэг. Энэ даабариһаа гадуур тэдэнэр байгша оной туршада ехэ шухала захил дүүргээ. 10 мянган шпала харин гүрэн — Англи эльгээгдэһэн байна.

Жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн шпала хюреэдэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ түсэбһөө гадуур бэлэдхэһэн продукцяа ашажа, Казахстан ябуулаа. Комбинадай шпала хюреэдэлгын заводой коллектив коммунис ажалай предприятиин нэрэ зэргэдэ хүргэхэ уялга абаад, продукциин шанар һайжаруулха, эндэ абтаһан модо гамтайгаар гаргашалжа, ехэ шпала хюреэдэхые оролдоно. Александра Всеволодовна Демидовагай халаанай хюреэдэһэн шпала ходо эрхим шанартайгаар тушаагдадаг.

— Хүдэлмэришэд И. Б. Рычков, М. А. Касьянов болон бусадай оролдосотой ажалаар амжалтымнай олонхи хуби туйлагдаа,—гэжэ А. В. Демидова хөөрэнэ. Шпала хюреэдэгшэд эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэй шангаар ажаллажа, абаһан уялгаяа дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Мастер А. В. Демидовагай ябталагдаһан шпалануудай шанар шалгажа байһаниинь зураг дээрэ харуулагдана.

С. ТЮЛЮКИН.
И. ОСЕТРОВЭЙ фото.

ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭЛЭЙ СУУРЯАН

ХИМИИН ХУСЫЕ—МАЛ АЖАЛДА

Еланнь тосхон. Эндэ Байгалай совхозой һаалиин фермэ оршодог. Тус фермэ дээрэ хэршэгдэһэн бүдүүн тэжээл гидролизно аргаар дэбтээжэ, дрожжоор эһээжэ, амта шэмэ оруулдаг, хэмэл һү бүйлуулдаг түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой хүдэлжэ байдаг. Малшадай ажалай түлөөһэн, нэмэлтэ түлбэри абаһан продукциһаа дулдыдахаар тогтоогдонхой. Иимэ шэнэ аргануудые ажалдаа нэбтэрүүлһэнэй ашаар эндэхи һаалишадай хэрэг үйлэшье һайжаржа эхилэнхэй. Малай харууһан, эдеэлүүлгэ, үнеэ һааха гурим зоотехническэ заабариин ёһоор бэелүүлэгдэдэг болобо.

Еланска фермын малшадай ажалай дүй дүршэлтэй, тэндэ ашаглагдажа байгаа тэжээл бүйлуулгын технологитой танилсаха зорилгоор Кабанскын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай, тэрэшэлэн управлениин мал ажалай талаар мэргэжэлтэд сугларба.

Семинар дээрэ тусхай элидхэлтэйгээр үгэ хэлэһэн ажахынуудай главна мэргэжэлтэд өөһэдтөө хэжэ, бүтээжэ байһан юумэнүүд тухайдаа тогтоһон байнад. Тиихэдэ мал ажалые түргөөр хүгжөөхэ, тэрэнһээ абтадаг ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхэ ушарта зооветеринарна мэргэжэлтэд ехэ харюусалгатай байна гэжэ тэмдэглэбэ. Илангаяа түрүү онол аргануудые, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые фермэ, гүүртэ бүхэндэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, малай элдэб үбшэн хамшагтай тэмсэхэ асуудалнууд тушаа онсо анхарагдаба.

Тиигээшьегүйдэ аргагүй болоо. Түрүү онол аргануудай аша үрэнь угаа ехэ байна. Кабанскын совхозой главна зоотехник нүхэр Быков энэ талаар ехэ һонирхолтой тоо, баримтануудые элидхэл соогоо дурдаһан байна. Хэнэйшье мэдэһээр тус совхозой сабшалангай үбһэн малай амидаралда шухаг болохо витамин, белок болон олон микроэлементнүүдээр ехээр дуталдадаг зэргэтэй. Тиимэһээ тэдэ бодосуудаар малай тэжээл хүсэлдүүлхэ гээшэ ехэ удхатай, ашаг туһатайшье байна.

Кабанскын совхозой гүүртэ, фермэнүүдтэ һүүлэй үедэ малай тэжээл һайсд бүйлуулагдадаг, дрожжо, карбамид болон бусад шухала зүйлнүүд нэмэгдэдэг болоо. Тэрэнэй аша үрэнь иимэ. 1963 оной декабрьда энэ совхоздо шэнэ түрэһэн 160 үнеэд, 900 шахуу хюһаран һаагдажа байһан. Тэдэнһээ үдэр бүри 25 центнер һүн абтадаг бэлэй. Харин 1964 оной декабрьда һая тугаллаһан 90 үнеэд, 850 хюһаранудһаа суутхадаа 35 центнер һүн һаагдажа байна. Эдэ тоонууд тад ондоо үрэ дүн харуулна бшуу.

Шэнэ түрүү юумэнэй ашагтай байһые үшөө нэгэ жэшээгээр баримталба. Кабанскын совхоз нугаһа болон тахяа үсхэбэрилдэг, үндэгэ, шубуунай мяха ехээр абадаг ажахы боложо байнхай. Гурбан жэлэй саада тээ шубуун бүхэнһөө жэл соо оройдоо 13 үндэгэ суглуулжа абадаг, гэрэ гайда энэ һалбари орожо байдаг һэн.

Шубуу тэжээлгэн дээрэ эндэхид анхаралаа онсо хандуулжа захалһан. Шубуун бүхэндэ 50—80 грамм хүртэхөөр гидропонно аргаар ургуулһан ногоо, 20—30 грамм шэлбүүһэнэй гурил үгэдэг болобо. Иигэжэ белогоор баян тэжээлээр шубуудаа эдеэлүүлдэг болонхой. Тиихэдэ тэндэхи нуур сөөрэмүүдтэ үдэдэг бармаш хорхой хатаажа, нугаһа, тахяануудта эдюулнэ.

Кабанскын совхоз хабар болотор 15 тонно хуурай, хатааһан бармаш бэлэдхэхэ зорилготой. Тиихэдэ зун, намарай үедэ ехэ ехэ хэмжээнэй бармаш хорхой суглуулжа, тэрэ зандань гутаангүйгөөр хадагалхань.

Шубуу үсхэбэрилгэн дээрэшье амжалта эли бодо бии. 1964 ондо тус ажахы тахяа, нугаһа бүхэнһөө 82 үндэгэ абажа, гүрэндөө 4250 центнер шубуунай мяха тушаагаад байна ха юм. Түрүү онол аргануудые, дүй дүршэл нэбтэрүүлгые энэ һалбари дээрэ үшөө үргэдхэбэл, бүришье һайн амжалта туйлахань дамжаггүй.

Иигэжэ бодото байдал дээрэ үнгэргэгдэһэн мэргэжэлтэдэй семинар саашадаа ажал хүдэлмэреэ эмхидхэхэдэнь һайн, үрэ дүн һайнтай нүлөө үзүүлхэ байһандань лаб этигэмээр. Мал ажал дээрэ түрүү дүй дүршэл, онол аргануудые саашадаа дэлисэ ехэтэйгээр нэбтэрүүлхын түлөө үйлэдбэриин управлениин парткомой оролдожо байһые энэ ушар элитээр гэршэлнэ.

В. СЕДУНОВ.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ» БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

Манай газетын 1964 оной декабриин 17-ной номерто «ЗҮНДӨӨ ТАБИГДАҺАН АЖАЛ, ЗҮБЛЭЛГҮЙ ХҮТЭЛБЭРИ» гэһэн статья толилогдожо. Суулгын совхозой фермэнүүдэй хүдэлмэри шүүмжэлэгдэһэн байгаа. Һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ бии байгаа горитой дутагдалнууд, малшадай ажалай түлөөһэн тухай, малай үбэлжэлгэ амжалтатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ мэргэжэлтэдэй бирагүйгөөр хандаһан тухай бэшэг соо хэлэгдээ һэн.

Энэ бэшэг совхозой дирекциин үргэн заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Бэшэг доторхи шүүмжэлэл зүб гэжэ тоологдоо. Фермэнүүдтэ ондоо ажалһаа сүлөөлэгдэһэн техник-үрэжүүлэгшэд табигдаа, тэдэнэртэ эхин шатын зоотехническэ тоо бүридхэл хэхэ даабари үгтөө. Гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб заабол дүүргэхэ хэмжээнүүд абтаа. Һолоомые гидролизно аргаар буйлуулжа, дрожжоор шанаржуулха технологи баримталха хэрэг гуримшуулагдажа байна. 1965 оной январиин 1-һээ буруушадай ажалай түлөөһэн хубилгагдахаар түсэблэгдэнхэй. Шэнэ жэлһээ совхозойнгоо экономико ёһотоор шэнжэлжэ байха хоёрдохи экономистые штадтаа оруулха гэжэ хэлсэгдээ. Малшадай дунда политическэ хүдэлмэри һайжаруулагдажа байна. Малай фермэ бүхэндэ агитаторнууд томилогдоо гэжэ совхозой дирекци, партком мэдээсэбэ.

Поли, сабшалан дээрэ шэбхэ зөөхэ, тэндэхи газарые шугы бургааһанһаа сэбэрлэхэ ехэ хүдэлмэри Буряадай хүдөө ажахын институдай һуралсалай-туршалгын ажахыда хэгдэжэ байнхай. Эдэ үдэрнүүдтэ 5 мянга гаран тонно шэбхэ минеральна үтэгжүүлгэ хоёрой холисо хартаабхын, огородой, тарянай поли дээрэ гаргагдаа. 150 тонно шэбхэ сабшаланда тараагдаа.

Шэбхэ зөөхэ хүдэлмэридэ тракторист Александр Бурдуковский, жолоошон Павел Струпаков болон бусад даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ ябана.

Сабшалангаа бургааһанһаа сэбэрлэхэ хүдэлмэри эхилэнхэй. Бүхыдөө 100 гектарай бургааһа отолжо хаяха зорилготой. Зураг дээрэ: механизаторнууд шэбхэ ашажа байна.

А. ГАРМАЕВАГАЙ фототекст.

МОСКВАҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫН СОВЕДТЭ

Шэнэ хүсэ ашаглалгада —тон шухала хэрэг

СССР-эй Арадай ажахын совеэдэй коллеги химиин, металлургиин, целлюлозно-саарһанай промышленностьда үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалга түргэдхэхэ асуудал декабриин 28-да зүбшэн хэлсэбэ. Хэдэ хэдэн предприятинуудта үйлэдбэриин хүсэн хангалтагүйгөөр ашаглагдаһа гэжэ тэмдэглээ. Энээнһээ шалтагаалан мүнөө жэл нилээд ехэ минеральна үтэгжүүлгэ, шэрэм, булад ба бусад шухала продукци оронной арадай ажахыда дутуу үгтөө. Юун дээрэһээ иимэ ушар тохёолдонob гэхэдэ, зарим барилганууд дутуу дундануудтайгаар, хүсэд мүлирөөгүй технологитой, тухеэрэлгэтэйгөөр ашаглалгада оруулагдана. Иимэ барилгануудай тоодо Воскресенскэ химиин комбинадтахи хоёрложон суперфосфадай, Сумгаидай химиин заводтохи — сульфанолой, Грозненско химиин комбинадтахи — полиэтиленэй предприятинууд оролсоно.

Зарим совнархозууд, тэрэ тоодо Казахай, Грузиин, Армениин, Азербайджанай, Молдавиин, Эстониин совнархозууд шэнэ предприятинуудые ашаглалгада оруулха хэрэг түргэдхэхын тула зохихо хэмжээ абаагүй, шухала хиналта хээгүй гэжэ коллеги тэмдэглэбэ. Ашаглалгада оруулагдаһан үйлэдбэринүүдые хүсэд бүрин хүдэлгэхын тула СССР-эй СНХ-гай управлениинуудтэй, Гүрэнэй комитедүүдтэй хамта зохихо хэмжээ абахыень, барилга бүхэн тушаа зээсэй болзор тогтоохыень совнархозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхагдаа.

СССР-эй Министрнүүдэй Совеэдтэ

1965 оной январиин 2-ой субботодо амарха нэмэлтэ үдэр тухай

1965 оной январиин 2-ой суббото амаралтын нэмэлтэ үдэр болгохо, тиимэһээ дэлхэшэдай энэ жэлдэ удаа дараалан гурбан үдэр —1965 оной январиин 1, 2, 3-да амарха болоно гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхайлан тодорхойлбо. Энээнтэй дашарамдуулан, 1964 оной декабриин 31-дэ, һайндэрэй урда тээ бүхэли үдэртөө (урид гарангүй) хүдэлмэрилхэ гэжэ тогтообо.

ХОНИН АЖАЛЫЕ ИНТЕНСИФИКАЦИИН ЗАМДА ОРУУЛХА

(Зэдын аймагта болоһон научно-үйлэдбэриин конференциһээ)

Зэдын аймагай колхоз болон совхозуудта хонин ажал ажахын гол шаглал боложо, аша үрэ ехэтэй һалбари болонхой. Мал ажалай бүхы продуктнуудые худалдажа абадаг олзо доходойнь 64 процент хонин ажалһаа абтадаг.

Һүүлэй арбан жэлэй туршада хони, хурьгадайнь тоо толгой 81 процентээр дээшэлжэ, байгша оной декабриин 1-нэй мэдээгээр 248 мянгаһаа үлүүтэй болоо. Тиихэдэ хонин һүрэгэй үүлтэр нилээд һайжаруулагданхай. 1964 ондо бонитировко хэһэнэй ёһоор, бүхы эхэ хонидойнь 72,2 процент, түлгэнүүдэйнь 81,8 процент нарин нооһотой, мүн бүхы хонидойнь 21,8 процент, түлгэнүүдэйнь 16,3 процент нарибтар нооһотой гэжэ элирүүлэгдээ.

1953—1963 онуудай үедэ аймагай ажахынуудта нооһо үйлэдбэрилгэ гурба дахин шахуу дээшэлжэ, 1963 ондо 5963 центнер нооһон абтаһан байна. Тиихэдэ нооһоной шанар урдаа урдынхиһаа нилээд һайжараа. Хэрбээ 1960 ондо 43,5 процент нарин ба нарибтар нооһон хайшалагдадаг байбал, 1963 ондо 99 процент тиимэ нооһон хайшалагдаа. 1953 ондо аймагай ажахынуудта хонин бүриһөө дунда зэргээр 1,4 килограмм нооһон абтадаг байгааһаа, 1963 ондо 2,3 килограмм хайшалагдаа. Зарим колхоз болон совхозуудта хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһон хайшалагдана, түрүү хонишод 4—4,5 килограмм нооһо абана.

Нёдондо жэлдэ хүдөө ажахын 100 гектар газар бүридэ 79 хонин тоологдожо, 183 килограмм нооһон абтаһан байгаа. Зарим ажахынууд энэ талаар бүришье һайн амжалтануудые туйлаа. Жэшээлбэл, Борьёогой совхозой хүдөө ажахын 100 гектар газар бүридэ 100 толгой хонин хүртэнэ, 350—400 килограмм нооһон хайшалагдана. Ажахынуудта үйлэдбэрилэгдэдэг бүхы мяханай (амидын шэгнүүрээр) 59 процентнь хониной мяхан болоно.

Гэхэтэй хамта һүүлэй 3—4 жэлнүүдтэ аймагай ажахынуудай хонин ажал биратайгаар хүгжэнэгүй. Бүхы аймаг дотор 1964 ондо 1960 онойхиһоо нооһо үйлэдбэрилгэ 4,8 процентээр, хонин ажалаар эгээл ехэ Борьёогой совхоздо—36,4 процентээр доошолһон байна. **Аймагай ажахынуудта хонин бүриһөө нооһо хайшалалга 600 граммаар,** Борьёогой совхоздо—1,2 килограммаар доошолоо.

Хэдэн мянгаад хонин үхэжэ хосорно, олон тоото хонин һубайрна. 1964 оной 11 һара соо бүхы хонидойнь 13,3 процент, тэрэ тоодо хурьгадайнь 24,2 процент үхэһэн байха юм. Борьёогой, Октябрьска совхозуудта, XX партсъездын нэрэмжэтэ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудта хонид бүришье олоор үхэнэ. Аймагай ажахынуудта эхэ хонидойнь 20—26 процент һубайрһан байна. 1964 ондо 100 толгой эхэ хонин, түлгэнүүдһээ оройдоол 59 хурьган абтаа. Октябрьска совхоздо, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудта 100 хонинһоо үшөөшье үсөөн хурьгад абтаһан байха.

Энэ бүхы дутагдалнууд хонин ажалые саашадань түргөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ нилээд ехэ һаад ушарулна. Эгээл тиимэһээ энэ асуудал һаяхан Петропавловка тосхондо болоһон научно-үйлэдбэриин конференци дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Конференци дээрэ «Аймагай хонин ажалые интенсификациин замаар эрхилхэ тухай» гэһэн элидхэл үйлэдбэриин управлениин начальник, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат **И. Ф. Воробьев,** «Аймагай хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин мүнөөнэй байдал ба саашанхи зорилгонууд тухай» гэһэн элидхэл Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент **Р. П. Пилданов** хэһэн байна. Элидхэлшэд болон үгэ хэлэгшэд өөһэдынгөө гол анхаралые тэжээлэй бата бэхи бааза байгуулха, хонидой харюуһалалга, эдеэлүүлгые һайжаруулха, мүн үүлтэр һайжаруулха асуудалнуудта хандуулаа.

— Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада аймагай ажахынуудта нооһо үйлэдбэрилгэ 4,8 процентээр, Борьёогой совхоздо—36 процентээр доошолоо. Нооһо үйлэдбэрилгын эрид доошолһокой гол шалтагаанинь юуб гэхэдэ, үбэлэй үедэ хонин һүрэгөө хооһоор тооной байлгаһанһаа, хонин ажал дээрэ үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин тусхай шэглэлгүйгөөр табигдаһанһаа болоно, — гэжэ доцент нүхэр Пилданов тэмдэглэбэ.— Аймагай бүхы ажахынуудта шахуу эгээл муу, гурбадахи классай хонидой тоо толгой олошоржо захалаа. Бүхы эхэ хонидойнь 56 процент, түлгэнүүдэйнь 55 процент гурбадахи класста ороно.

Хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри тон һулаар табигданхай, хонидой зоотехническэ бүридхэл зүбөөр хэгдэнэгүй. Энэ хүдэлмэри имагтал зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэд ударидаха зэргэтэй. Теэд тэдэнэр адууһа малай фермэ, отаранууд дээрэхи ажалда анхаралаа тон һулаар табина, ехэнхидээ ондоо ажалда хэрэглэгдэнэ.

Хонин ажал түргөөр хүгжөөхэ, нооһо ехээр абадаг болохо асуудалнууд гансал үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриһөө бэшэ, харин хонин һүрэгые һайнаар эдеэлүүлһэнһээ дулдыдаха зэргэтэй. Адууһа малаа, илангаяа хонин һүрэгөө үбһэ тэжээлээр муугаар хангаха ябадал ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй ооһэдынгөө муу ажалые сагааруулха һэдэлгэ болодог болошоо. Тэдэнэр хонидой үрэжүүлэгдэхэ, хээлитэй байха үедэ, мүн хурьгадай эгээл түргөөр томо болохо, түлжэхэ үедэ һайн тэжээлээр, зүбөөр эдеэлүүлхые оролдоногүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ хони, хурьгадые зүбөөр бэлшээжэ, үһалха асуудалнуудта анхарал багаар табигдадаг болошоо. Энээн дээрэһээ жэлэй эгээл һайн сагта—зундаа болон намартаа хонид һайнаар таргалнагүй.

— Заримдаа хонишод хонидоо зүбөөр бэлшээхын оронда, хонидынь хонишоноо харюулжа байха ябадал үзэгдэнэ. Бэлшээридэ ябаһан хонидые зүбөөр харюулха хэрэгтэй. Тэдэнийе өөһэдынь дуран соо табижархёод байбал, хонид муртэйгөөр эдеэлхэшьегүй юм,—гэжэ нүхэр Пилданов тэмдэглээ.

— Тэжээлэй бата бэхи бааза байгуулха асуудал хонин һүрэгые түргөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ шухалын шухала удха шанартай. Манай совхозой хонин бүридэ 0,25 гектар бэлшээри, 0,17 гектар сабшалан хүртэнэ. Тиихэдэ эгээл һайн бэлшээриимнай тараалангай дундуур байдаг. Ушар иимэһээ зунай сагта тэндэ хонидые бэлшээхэ аргагүй болоно. Үшөө энэ газар дээрэ совхозой хүдэлмэришэдэй үмсын мал бэлшээгдэдэг байха юм,—гэжэ Борьёогой совхозой главна зоотехник **А. Ф. Тугаринов** тэмдэглэбэ. — Ойрын жэлнүүдтэ ниитын адуу малда гүйсэд хүрэхэ тэжээл бэлдэхэ асуудал шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Хонинһоо нооһо хайшалалгын доошолһоной үшөө нэгэ шалтагаан юуб гэбэл, хонин һүрэгэй бүридэлтэ хазагайруулһан ябадал болоно. Табан жэлэй саада тээ манай совхоздо 15 мянгаһаа үлүүтэй эрьенүүд байдаг һэн. Тэдэнэй толгой бүриһөө дүрбэ, дүрбэһөө дээшэньеэ килограмм нооһон абтадаг байгаа. Мүнөө оройдоол 2 мянга шахуу эрьенүүд бии. Хонин һүрэг соо 10—15 процент эрьенүүдые бариха хэрэгтэй. Тиигээ һаа нооһо, хониной мяха үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ асуудал түргөөр шиидхэгдэхэ һэн гэжэ нүхэр Тугаринов тэмдэглэбэ.

Ториин совхозой главна ветврач **И. И. Хайдунов** түл абалга ба хурьгадые түлжүүлхэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулһан байна. «Ямар сагта хурьгадые абахаб гэһэн асуудал тиимэшье ехэ удха шанартай бэшэ. Энэ хэрэгтэ эгээл харюусалгатай ябадал юун болоноб гэхэдэ, эхэ хонид хурьгалха үедөө һайн хүсэ шадалтай байха зэргэтэй. Тарган хонидой хурьганиинье тобир байдаг, түргөөршье түлжэдэг гээшэ. Манай ажахын эрхэ байдалда хабартаа үбһэ тэжээл дуталдажа, түрэхэ хонид ехээр турадаг гээшэ. Адууһа малдаа гүйсэд хүрэхэ тэжээл бэлдэжэ абадаг болотороо январь соо хурьгадые абадаг байбал һайн һэн»,—гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Хэлсэгдэһэн асуудалнуудые зүбшэлгэдэ хабаадалсаһан хүнүүдэй олонхинь хонидой отара бүриин дэргэдэ зелёнко болон бусадшье тэжээлэй ургамалнуудые таридаг болохо гэһэн дурадхал оруулаа. Тиигээ һаа, нэгэдэхеэр, хонишодой ажал нилээд хүнгэрхэ, хоёрдохёор, тэжээлэй ургамалнуудай ехэ ургаса абадаг болохын түлөө хонишод оролдохо ёһотой болоно.

КПСС-эй обкомой секретарь **Д-Н. Т. Раднаев** научно-үйлэдбэриин конференцидэ хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна. Мүн Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Захааминай аймагуудай хонишодой түлөөлэгшэд конференцидэ хабаадалсаа.

Хонин һүрэгэй үүлтэр һайжаруулха асуудалаар зүбшөөлнүүд болон аймагай хонишодой 1965 оной социалис уялгануудые конференцидэ хабаадагшад баталан абаһан байна.

Б. ВАНЧИКОВ.

ХАЛАН АБАМААР ХЭРЭГ

Штатнабэшэ ниитын комиссиин хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө

Манай ниислэл хотын Советскэ райондо промышленна предприятинүүд, эмхи зургаанууд болон автотранспортна ажахынууд яһала олон. Үшөр имэһээ КПСС-эй Советскэ райком промышленна, түбхын түрүүндэ автотранспортна ажахынуудые үдэр бүриин партийна анхаралда абахын түлэ промышленно-транспортна таһагай дэргэдэ тусхай автотранспортна комисси байгуулжа, түрнюжа үзэхөөр шиидэһэн байна.

Тус комиссида арба гаран хүнүүд, гол түлэб дүй дүршэл ехэтэй инженерно-техническэ мэргэжэлтэй коммунистнууд болон партийна бэшэ эдэбхитэд оруулагданхай. Тэдэнэй дундаһаа Буркоопсоюзай автобазын главна инженер, партийна бэшэ эдэбхитэн нүхэр Пацкевич И. М., гурбадахи номерой автотранспортна конторын главна инженер, коммунист нүхэр Кузин Н. Е., тус конторын главна бухгалтер, коммунист нүхэр Хороших Е. И., энэ конторын кондуктор коммунист нүхэр Игумнова П. Н., Советскэ райгүйсэдкомой милициин таһагай автоинспектор, коммунист нүхэр Захаров Н. Т. гэгшэд тус комиссиин ажал хүдэлмэридэ нилээд ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсана.

Энэ комисси эгээл түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, ажал хэрэгээ түсэбэй ёһоор ябуулха гэжэ оролдоно. Хэдэн удаа сугларжа, түсэбөөр хараалагдаһан асуудалнуудаа зүбиэн хэлсэһэн, һанал бодолоо хубаалдан андалдаһан байха юм.

КПСС-эй Советскэ райком, тэрэнэй промышленно-транспортна таһаг райоиойнгоо промышленна предприятинуудта, илангаяа автотранспортна ажахынуудта шэнэ түрүү дүй дүршэл, онол арганаудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, автоажахынуудые ажахын тоосоондо оруулха тушаа ехэ анхарал оролдолго саг үргэлжэ гаргажа байдаг. Жэшээнь, 1964 оной майн 22-то болоһон районой экономическа конференци дээрэ абтаһан дурадхалнууд дотор транспортын хүдэлмэри һайжаруулха талаар тусхай бүлэг соо хэдэ хэдэн шухала хэмжээ ябуулганууд хараалагдажа, тэдэнэй дүүргэлтэ районой автоажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ даалгагдаа һэн.

Үшар имэһээ автотранспортна комиссиин гэшүүд районойнгоо автоажахынуудай ажахын тоосоондо оролгые хиналта, анхаралдаа абаһан юм. Энэ онол аргые үргэнөөр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор Буркоопсоюзай автобазын дэргэдэ (энэ ажахын машинанууд ажахын тоосоондо оронхой юм) тусхай семинар тэндэ үнгэргэһэн байнабди. Тус автобаза кооперативна ажахы болобошье, тэрээнэй зарим тэды дүй дүршэлыень бусад автоажахынуудай яһала халан абамаар юм. Энэ семинарта гол түлэб ниитын экономическа шэнжэлэлгын бюрогой гэшүүд хабаадуулагдаа һэн. Тэрээнэй хүдэлмэриие автотранспортна комиссиин түрүүлэгшын орлогшо, Буркоопсоюзай автобазын главна инженер нүхэр Пацкевич ударидан хүтэлбэрилөө бэлэй.

Тус семинар үнгэргэһэнэйнгөө һүүлээр ниитын экономическа шэнжэлэлгын бюрогой хүдэлмэридэ бүри ехэ анхарал табибабди. Жэшээнь, октябриин 29-дэ промышленно-транспортна таһагай дэргэдэ болоһон тусхай заседани дээрэ Буркоопсоюзай автобазын, гурбадахи автотранспортна конторын болоод хүнгэн таксиин автоажахыдахи ниитын экономическа шэнжэлэлгын бюрогой хүдэлмэреэр һонирхожо, тодо нарииваар тоосооень зүбшэһэн, дутуу дундыень заажа үгэһэн байнабди. Энээндэ экономическа бюрогой түрүүлэгшэнэр болон гэшүүдыень урижа асараа һэмди. Энэ хөөрэлдөөнэй удаа экономико шэнжэлэлгын хүдэлмэри районой автоажахынуудта эли бодо һайжараа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Жэшээнь, Улаан-Үдын хүнгэн таксиин автоажахын экономико шэнжэлэлгын бюро хэдэ хэдэн шухала удхатай хэмжээнүүдые хараалжа бэелүүлһэн. Нэгэдэхеэр, заһабарилагшадай ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, илангаяа һүниин халаанда хүдэлдэг заһабарилагшадай бригадын хүдэлмэриие һайжаруулһаниинь нилээд ехэ туһа болоо. Хоёрдохёор, автоажахын хүдэлмэридэхи дутуу дундануудые дахинаа харагдажа хэлсэгдэһэнэй ашаар гарза ехэтэй хүнгэн машинын маршрудууд хаагдаха баатай болоо бэлэй. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Галуута нуур ошодог хүнгэн машинын маршрут хаагдажа, олзын ороноиь түлөөһэнэй 10 километртэ 0,52 мүнгэтэ болоо. Энэнь жэлдэ 6900 түхэригэй экономическа ашагтай болохо жэшээтэй. Гурбадахяар, техническэ талаараа һайн автомобильнууд эрхэ бэшэ ашаглалгада байха һэн гэжэ дурадхагдаа. Урдань иимэ автомашинанууд жолоошонтойгоо адли «амардаг», харин эбдэрһэн машинын жолоошон ажалгүй һула һуудаг байгаа юм. Иимэ «арифметикэ дээрэһээ» тоосооень хараад үзэгты. Энэ жэлэй арба һарын дүнгөөр техническэ талаараа бүтэн автомобильнууд жолоошодгүйһөө уламжалан, 4800 хүдэлмэриин үдэртэ миин һаатаһан. Энэмнай ашаглагдажа байһан бүхы автомобильнуудай аяар арбан дүрбэнһөө үлүүтэй процент болоно ха юм. Гэхэтэй хамта 4060 ажалай үдэр соо жолоошод заһабарилгын хүдэлмэридэ мүн дэмы һамшаһан байха. Энэ мэтын таагүй ябадалые усадхалга хадаа арба һарын туршада аяар 4600 түхэригэй алмалта олгоһон байна. Дүрбэдэхеэр, машина ашаглалгын өөрынь үнэ сэн нилээд ехээр хямдарһан жэшээтэй.

Хоёрдохи жэшээ. Гурбадахи номерой автотранспортна конторын экономическа шэнжэлэлгын бюро болоод манай комиссиин гэшүүд дурсагдаһан автоажахыда, автоколонно бүхэндэ ажахын тоосооной гурим бэелүүлхэ талаар эмхидхэлэй түрүүшын алхамуудые хэжэ эхилээ. Гурбадахи АТК-гайхин Воронежско областиин түрүү автоэажахынуудай дүй дүршэл халан абахаар эрмэлзэнхэй.

КПСС-эй Советскэ райкомой промышленно-транспортна таһагай дэргэдэхи автотранспортна комисси районой автоажахынуудай автомобильнуудые заһабарилгын болон техническэ хангалгын хүдэлмэридэ бии байгаа дутуу дундануудые зайсуулха хэрэгтэ, энэ ажалда түрүү онол арганаудые, дүй дүршэлые нэбтэрүүлхэ тушаа ехэ анхарал табидаг. Эндэхи гаражай дэргэдэ тус автоажахын главна инженер, манай комиссиин гэшүүн нүхэр Кузин энэ хүдэлмэриие эрхилнэ. Тус автоажахын баян дүй дүршэлые халан абахаяа районой автотранспортна ажахынуудай инженерно-техническэ мэргэжэлтэд олоороо ерэжэ, гурбадахи АТК-гай хүдэлмэреэр һонирхожо байдаг болонхой.

Автотранспортна комиссиин туйлаһан түрүүшын амжалтанууд хадаа манай эгээл түрүүшын алхам болоно. Мэнэ һаяхан таһагай ээлжээтэ заседани дээрэ манай комиссиин түрүүшын ажал хэрэгүүд гол түлэб һайшаагдаһан, зарим тэды эмхидхэлэй дутуу дунданууд элирүүлэгдэжэ, тэдэниие дары усадхаха хэмжээнүүд хараалагдаба.

А. МАНГАТХАНОВ,
КПСС-эй Советскэ райкомой промышленно-транспортна таһагай дэргэдэхи автотранспортна комиссиин түрүүлэгшэ.

120 мянган центнер гахайн мяха абахын түлөө

ЕХЭЭР, ХЯМДА СЭНТЭЙГЭЭР

Манай Саянай совхоз һү һаалиин, механда тушааха бодо мал гол түлэб үсхэбэридэг юм. Тиихэтэйгээ хамта байдалдаа таарамаар һалбари, гахай үсхэбэрилхэ арга боломжотой байһанаа тодоруулаа. Тиигэжэ гахайн мяха элбэгжүүлхэ тухай жэлһээ жэлдэ анхарал табигдадаг болонхой. Мүнөө үедэ гахайн фермэдэ 450 эхэ гахай, тэрэ тоодо 150 гол эхэ гахай, 300 толгой нэгэ түрүүлээд тушаагдадаг гахай бии. Хамтадаа 2200 толгой гахайтайбди. Эдэниие 11 гахайшад эдеэлүүлжэ, харууһална.

Энэ жэлдэ манай фермынхид үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 4,5 дахин ехые гэхэ гү, али 1000 центнер мяха гүрэндэ тушаагаа. Нёдондо эхэ гахай бүхэнһөө 8 поршоонхо түлжүүлэгдээ гэхэ гү, али 2280 поршоонхо абтаа. Гахайн механай өөрынь үнэ сэн хямдаруулха тухайда зохихо хэмжээнүүд абтаһан байна. Энээнэй ашаар үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ шэгнүүрэй нэмээгдэһэн центнер бүхэндэ бага гаргаша хэгдээ. 1963 ондо шэгнүүрэй нэмээгдэһэн центнер бүхэн 230 түхэригтэ болоһон һаа, 1964 ондо 96 түхэригтэ хүргэгдөө. Шэгнүүрэй нэмээгдэһэн килограмм бүхэндэ тэжээлэй 8 единицэ гаргашалагдаһан болоно.

Фермымнай эрхимүүд бүришье һайн амжалта туйланхай, жэшээлбэл, Ханда Будаева гол эхэ гахай бүхэнһөө 9 поршоонхо, нэгэ түрүүлээд тушаагдадаг гахайһаа 5,2 поршоонхо түлжүүлһэн. Поршоонхонуудые эхэһээнь һалгаатарнь тус бүриинь шэгнүүр 15—16 килограммда хүргэгдэһэн. Эхэһээ һалгаагдаһан 1000 гаран поршоонхо А. Усольцев С. Ангарова хоёр түлжүүлжэ, толгой бүхэниинь 35 килограмм шэгнүүртэйгээр шахамалнуудай бүлэгтэ тушаагаа һэн.

Хайшан гэжэ түрүүшымнай амжалта туйлагдааб? Эхэ гахайнуудай харууһалга зүбөөр эмхидхэхэ тухай гол анхарал табяабди. Томо сагаан үүлтэрэй гахайнууд фермэдэ үсхэбэрилэгдэдэг. Шахан таргалуулагдаха байһан поршоонхонуудай 4—5 һаратай болоходонь эгээ һайнуудыень түрүүлхэеэ шэлэжэ илгагдадаг. Тиигээд тусхай бүлэг болгоод, заабариин ёһоор, уламжэ һайнаар харууһалгдадаг, эдеэлүүлэгдэдэг. Удаалуулан эдэ гахайнуудайнгаа 7—8 һаратайда, тус бүриин шэгнүүрэй 70—80 килограмм болоходо искусственна аргаар үрэжүүлэгдэдэг.

Энэ жэлдэ 300 толгой эмэ поршоонхонуудые илгаабди. Тэдэнээ декабрь, январь һарада үрэжүүлхэбди. Иигэжэ эгээ сагай аажам һайн үедэ, зун түрүүлхэ зорилго табигдана. Зундаа эдэниие харууһалхада үлүү байра барилтагүй, гаргаша хэлтэгүй байна бшуу. Хямда сэнтэй тэжээл эдюулжэ, гахайн механай үнэ сэн хямдаруулхада таарамжатай.

Искусственна үрэжүүлгын яахадаа һайн байһан тухай хэлэхэ хүсэлтэйбди. Юуб гэхэдэ иимэ арга хэрэглэхэдэ азарга гахайнуудай тоо үсөөрүүлэгдэжэ, эдээндэ хэгдэхэ гаргаша хоёр дахин шахуу багадхагдана. Иигэжэ гурбадахи жэлээ техник-үрэжүүлэгшээр П. Сыденов ажаллана.

Гахайнуудые тусхай бүлэгүүдтэ хубаарилжа байлганабди. Харин урда урдын жэлнүүдтэ гахайнуудые үсөөхэнөөр бүлэглүүлжэ байлгадаг һэн. Мүнөө һубай, хээлитэй болоһон 150-180 толгой гахайнууд нэгэ газарта байлгагдана. Поршоонхо, түлжүүлэгдэжэ байһан гахайнууд нэгэ газарта 200—300 толгой хүрэтэр харууһалагдадаг. Энэ ушарта яахадаа һайн бэ гэбэл, гахайшадай тоо үсөөрүүлэгдэнэ, эхэһээ һалгаагдажа түлжүүлэгдэдэг поршоонхонууд харууһанай һайжаруулагдаһанһаа балай гаргалуулагданагүй. Тиигээдшье нэгэ газарта олоорнь байлгажа харууһалхада, ажал хүдэлмэри оньһожоруулхада таарамжатай. Мүнөө, сэхынь хэлэхэдэ, бүхы ажал хүдэлмэримнай бар хүсөөр хэгдэдэг. Энээниие хараада абажа, 1965 ондо тэжээлэй оньһожоруулагдаһан кухня барихаар шиидхэгдээ.

Хэды бүлэг болгожо гахайнуудаа хубаарилаад, тусхай рационой ёһоор тэжээлээ заримыень хуурайгаар, заримыень уралда дэбтээжэ эдюулдэгбди. Тэбшэ соо хуурай тэжээл хээд орхиходо гахайнууд дураараа ерэжэ эдидэг. Таряа талханай зүйл, үбһэнэй гурилтай, минеральна тэжээлтэй (дабһан, мел) холигдодог. Шахан таргалуулагдажа байһан гахай бүхэндэ 1,5 килограмм талха таряанай зүйл, 2 килограмм үбһэнэй гурил, 7,8 килограмм силосээр хэгдэһэн паста үгтэдэг. Поршоонхонуудые хүхүүлдэг гахайнуудта тэжээл худхажа, буйлуулжа, заримыень уралда дэбтээжэ, талха таряанай зүйлтэй холижо, хүдхэжэ эдюулэгдэдэг. Эндэ паста тухай хэды үгэ хэлэе. Кукурузын силос тусхай машинаар гаргагдажа паста болгогдог. Энэнь гахайда шэнгэсэтэй.

Тарган гахайн мяха ехэдхэлгэдэ поршоонхонуудые эхэһээ һалгаагдатарнь, саашадаа хүсэд түлжэтэрнь һайнаар харууһалха гээшэ ехэ удхатай байна. Гараһаар 5 хоногһоонь хойшо поршоонходо элдэб тэжээл (хуураһан таряа, дабһа, хөө, талханай гурил) эдюулхэдэ һайн. Хори хоноһонһоонь эхилээд хэмэл һү, гидропонно аргаар ургуулагдаһан ногоо, элдэб шэнгэн тэжээл эдюулдэг байнабди. Гэхэ зуура поршоонхонуудые тусхай гуримай ёһоор, саг сагтань түргэ түргэн эдюулхэдэ һайн юм. Эхэһээ һалгаагдаһан поршоонхо үдэртөө 3 дахин тусхай «столоводо» эдеэлүүлэгдэнэ. Хуурайшье, шэнгэрүүлэгдэһэншье тэжээл иигэжэ үгтэнэ. Нормынь хэлэбэл, поршоонхо бүхэндэ 0,7 килограмм талха таряанай зүйл, 0,5 килограмм үбһэнэй гурил, 7—10 килограмм хэмэл һү, мүн машиндагдаһан һүншье эдюулэгдэдэг. Гадна загаһанай элдэб үлдэөсэ поршоонходо эдюулхэдэ хомхой болодог, тиигэжэ шэгнүүрээ түргөөр нэмээдэг, дэгнүүл үбһэ ногоонойнь үндэһэтэй малтажа асараад эдюулхэдэ поршоонхо угаа дуратай. Юуб гэхэдэ бүридэлдэнь түмэрэй, зэдэй, цинкын зүйл, кобальт болон бусад бодосууд элбэг. Иигэжэ тусхай заабаряар эдеэлүүлэн, 30—40 хоноһонойнь, удаа, тус бүридөө 10—12 килограмм шэгнүүртэй болоходонь шахан таргалуулдаг бүлэгтэ дамжуулагдана.

Поршоонхонуудые шадаал һаа эхэһээнь эртэ һалгаахада һайн, гэхэ зуура поршоонхонуудаа хүхүүлжэшье ябаа һаань, тарган шадалтай гахай үрэжүүлдэг заншалтайбди.

Ажалаа тусхай гуримаар үдэр бүхэндэ хэхэ гээшэ баһал шухала. Фермымнай гахайнууд 4 цех болгожо хубаагдана. Нэгэндэнь һубайрһан, хээлитэй гахайнууд, нүгөөдэдэнь хүхүүлдэг гахайнууд, гурбадахидань түлжүүлэгдэжэ байһан поршоонхонууд, дүрбэдэхидэнь—шахамалнууд ороно. Цех бүхэндэнь тусхай уялгатай, зорилготой хүнүүд ажаллана. Иигэжэ нэгэ газарта удаан ажаллахадаа дүршэл шадабари ехэтэй болодог. Гахайшадаймнай олонхинь үнинэй хүдэлһэн, баян дүршэлтэй хүнүүд.

Ажалай түлөөһэн тухай тогтобол, шэгнүүрэй нэмээгдэһэн центнер бүхэнэй түлөө бүлэг бүлэгөөрнь ондо ондоо түлөөһэн зохёогдоһон. Тиигэжэ поршоонхо хоёр һаратай болторнь харууһалхада центнерэй 14 түхэриг 18 мүнгэн, хоёр һаратайһаань 4 һара хүрэтэр—6 түхэриг 46 мүнгэн, шахан таргалуулагдадаг гахайнуудай нэмээгдэһэн центнер бүридэ 3 түхэриг 10 мүнгэн түлэгдэдэг. Гадна түсэбһөө гадуур нэмээбэл, гахайшан тэрэнэйнгээ үнэ сэнгэй 10—20 процентые абадаг. Энээниинь мүнгөөршье, мяхааршье үгэжэ болохо. Гахайшан бүхэмнай һарадаа 100—120 түхэриг салин хүлһэ абадаг байна.

Гахайнуудайнгаа тэжээл элбэгжүүлжэ, ногооной зүйл ехэдхэжэ, холимол силос, белогоор элбэг үбһэ үбэлдөө эдюулжэ, ажалаа бүрил үргэнөөр оньһожоруулан, шэнэ жэлдэ улам ехэ амжалта туйлахаар зориг-жонхойбди. Тиигэжэ гахай бүхэнһөө дунда зэргээр 13 поршоонхо гэхэ гү, али хамтадаа 3500 толгой поршоонхо түлжүүлхэ, 1850 центнер гахайн тарган мяха гүрэндэ тушааха социалис уялга абтанхай, энээнээ сохом дүүргэхэбди.

Д. ДАДАНОВ,
Саянай совхозой гахайн фермын бригадир.
Р. ЗВЕРЕВА,
фермын зоотехник.

★ ★

Зураг дээрэ: 1. Саянай совхозой Хотогорой гахайн фермые даагша Даша Хоборкович Даданов, фермын зоотехник Раиса Сергеевна Зверева гэгшэд шахамалнуудайнгаа хэр таргалһыень тооложо байна.

2. Һубай, хээлитэй эхэ гахайнуудай цехэй хүдэлмэришэд Жап Жигжитов (зүүн талаһаа), Жап Тонтоев.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

★ ☆ ★

ХҮТЭЛБЭРИ, ХИНАЛТЫН МУУ ДЭЭРЭҺЭЭ

Политическэ һуралсалай шэнэ жэлэй эхилһэнһээ хойшо саг үргэлжэ хүдэлһэн кружок, семинарнуудта 10 гаран хэшээл үнгэргэгдөөд, тэндэ 6-дахи темые шудалжа байна. Габэшье XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой нарторганизациин хоёр кружогуудта оройдоол 6—7 хэшээл үнгэргэгдөөд байна. Тэд үнгэргэгдэһэн хэшээлнүүдтэнь бүхы һуралсагшадай арай гэжэ 50—60 процентнь суглардаг байха юм.

Колхозой хоёрдохи отделениин кружогто (парторганизациин секретарь нүхэр Цыдемпилов, пропагандист нүхэр Мункуев) 20 һуралсагшадай оройдоол 9—10 хүниинь ерэдэг. Юундэ иигэжэ муугаар хэшээлдээ сугларна гээшэб гэхэдэ, нэн түрүүн эхин парторганизаци, тэрэнэй секретарь нүхэр Цыдемпилов коммунист бүхэнтэй хөөрэлдөөгүй, хэн политическэ һуралсалай ямар формодо һурахаб гэжэ элирүүлээгүй, харин бүхы 20 коммунистнуудаа кружогто бэшэжэрхиһэн байба. Тэд эндэнь 76 наһатай пенсионер Бахлай Михайлович Тыхеренов, 54 наһатай нэгэдэхи группын инвалид Дамдин Ламожапович Сайнзуев, 60 гараһан пенсионернууд Л. Б. Дагдунов, М. Ц. Будажапов болон 6—7 холын гүүртэ ба отара дээгүүр байһан малшад һуралсагшадай тоодо оронхой. Эдэнэй олонхинь хэшээлдэ ябадаггүй, ябажа шадахашьегүй байна.

Мүн иимэрхүү ушар нэгэдэхи отделенидэ үзэгдэнэ. Эндэ коммунистнууд М. В. Третьяков, В. Е. Васильева, И. Я. Шишмарев болон бусад дуратайдаа ерэдэг, дурагүйдөө һуралсалаа мартажархидаг байна. Иимэ журамгүй коммунистнуудта эхин парторганизациин зүгһөө хатуу хэмжээн абтанагүй.

Колхозой партком, партийна эхин организацинууд энэ шухала политическэ хэмжээ ябуулгада урда жэлнүүдэйнгээ алдуунуудые дабтаһаар. Жэшээлхэдэ, хэшээлэй ойлгосотой, һонирхолтойгоор үнгэргэгдэдэггүй дээрэһээ һуралсагшадшье хүсэд һанаагаа табинагүй. Тэдэнэр пропагандистын хэлэһэн юумые хүсэд бэшэжэ абанагүй, хөөрэлдөөндэ эдэбхитэйгээр хабааданагүй.

Энэ колхоздо ажаллаха аргатай 450 колхозигууд бии юм. Тэдэнэй олонхинь механизаторнуудай болон агротехническэ бүгэдэниитын һуралсалда хабаадаха ёһотой байгаа. Теэд тэдэнэй һуралсал мүнөө болотор эхилээдүй.

Комсомолшуудай дунда политическэ һуралсал муугаар эмхидхэгдэнхэй. 37 комсомолшуудай оройдоол 4-ниинь коммунистнуудтай суугаа һуралсана. Мүн партийна бэшэ эдэбхитэдэй дундаһаа нэгэншье хүн политическэ гэгээрэлэй һуралсалда хабаадуулагдаагүй.

Партийна, комсомолой политическэ һуралсалые һайжаруулхын тула колхозой партком, отделенинүүдэй эхин партийна организацинууд юрэдөө оролдохо юм гү, али үгы гү?

Д. БАДМАЖАПОВ,
«Зэдын үнэн» газетын редакторай орлогшо.

БАЯН УРГАСА ОРОЛДОСОҺОО

Кабанскын совхозой гурбадахи отделениин механизаторнууд мүнөөнһөө баян ургаса хуряахын түлөө оролдожо эхилээ. Мүнөө тус отделениин механизаторнууд Николай Шинкаренко, Алексей Пятов гэгшэд огород дээрэ 1000 тонно наг шэбхэ зөөгөөд байна.

Ерэхэ жэлдэ дунда зэргээр гектарай 14 центнер горохой ургаса хуряажа абахые хүсэһэн эдэнэр шаниисэ, горохой поли дээрэ наг шэбхэ зөөжэ эхилбэ.

А. ХАЛТУЕВ.

Энээниие уншаад, ажалдаа хэрэглэгты!

ХИМИИН ТУЙЛАЛТА ХҮДӨӨ АЖАХЫДА ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

ТЭЖЭЭЛ АРЬБАЖУУЛХА ТУХАЙ

Химиин аша туһаар һү һаали дээшэлнэ, малай амидын шэгнүүр нэмээгдэнэ. Тиигэбэшье химиин барагдашагүй ехэ арга боломжо мал ажал дээрэ хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Мүнөө эрдэмтэд хэды шэнээн химическэ бодосуудые малай тэжээлдэ холижо болохо байһые тодорхойлон, химическэ шэнэ зүйлнүүдые бии болгоо.

Натрий хлор хоёрые абаад үзэе. Ургамалда байдаг калий гэжэ бодосто натрий багаханаар нэмээгдэдэг. Нэгэ грамм калида хахад грамм натрий холижо эдюулбэл, малай хотодо шэнгэсэтэй байдаг. Теэд натрий гээшэ шухаг бодос юм. Тэрэниие хлортой (шанагдаһан дабһантай) холижо эдюулхэдэ, малай хотодо шэнгэсэтэй байдаг. Гадна, тэрэниие хлортой холижо тэжээлдэ оруулалсабал, малай бэедэхи уһа шүүһые тэнсүүлжэ үгэнэ.

Кальци ба фосфор малда шухала хэрэгтэй бодосууд юм. Эдэ хоёр бодос малай бэедэхи бүхы минеральна бодосуудай дүрбэнэй гурбан хуби шахуунь болоно. Мүнөө кальци, фосфорор элбэг мел, яһанай гурил ба бусад зүйлнүүдэй оронд шэнэ зүйлэй нэмэлтэ тэжээлнүүд хэрэглэгдэдэг болоо. Эдэмнай түбхын түрүүндэ тэжээлэй тусхай (обосфторенно) фосфадууд. Үтэгжүүлгын ба инсекторунгицидуудэй институдай эрдэмтэд тэдэниие үйлэдбэрилхэ онол арга зохёогоо.

Тусхай фосфадуудтай тэжээл эдиһэн үнеэд һүеэ найман процентээр нэмээдэг гэжэ туршалга харуулаа. Тиимэ фосфадуудшье яһала һайн нэмэлтэ тэжээл болодог байна. Тэдээн соо ашатай туһатай бодосууд баһал элбэг юм. Жэшээнь, эдэ фосфадуудта 40 процент кальциин окись, 30 процент хүрэтэр фосфорой пятиокись бии. Тусхай фосфадуудые Москвагай совнархоз үйлэдбэрилжэ эхилэнхэй.

Нюдэндэ харагдахагүй жэжэ бодосуудай ашаа туһань улам элирнэ. Малай ашаг шэмэнь ехэнхидээ эдээнһээл болодог гээнэ. Шанамал дабһантай холигдоһон йод малда эдюулжэ болохо байһые Уралай хүдөө ажахын институт элирүүлээ. Тиихэдээ 100 килограмм дабһанда 0,5—1 грамм йодтой калий холихо хэрэгтэй. Иимэ холимог бодосууд үнеэдэй бэедэ һайн байхаһаа гадна, һү шэмыень дээшэлүүлдэг.

Йод, кобальт ба ондоошье жэжэ бодосуудые тэжээлдэ хүсэлдүүлхын тула промышленность малай долёохо брикедүүдые гаргадаг болоо. Бүхы шухала жэжэ бодосууд, тэрэшэлэн дабһа, фосфор кальци хоёрой холисонууд тэрээндэ оролсоно. Үхэр мал садатараа эдеэлһэн хойноошье иимэ нэмэлтэ бодосуудые дуратайгаар долёодог юм.

Зүбөөр таарууһан жэжэ бодосуудые үнеэдтэ эдюулхэдэ, һү шэмэнь 10—15 процентээр дээшэлнэ, гахайн амидын шэгнүүр 15 процентээр нэмэнэ, юрэнхыһөө 25 процент үлүүтэйгээр тахиянууд үндэгэлнэ гэжэ Мал ажал шэнжэлдэг бүхэсоюзна институт тодорхойлоо.

Үшөө нэгэ шэнэ һонин гэхэдэ, синтетическэ аминокислотанууд болоно. Белок, протеин гэхэ мэтын бодосуудые тэжээлдэ хүсэлдүүлхын тула һая болотор нормоһоонь үлүү ехэ тэжээл малда эдюулэгдэдэг байгаа. Үгышье һаа, хүсээгдээгүй аминокислотанууд—лизин, метонин гэжэ бодосууд—тэжээлдэ нэмэгдэдэг һэн. Синтетическэ аминокислотанууд малай тэжээл шанаржуулдаг, ашаг шэмыень дээшэлүүлдэг байна. Тон шухала хэдэн зүйлэй аминокислотануудые гаргаха арга эрдэмтэд олонхой. Мүнөө промышленность тэдэниие гаргахаар бэлдэжэ байна.

(ТАСС).

ƂОГ ҮБҺЭН ЯАЖА АРИЛГАГДАНАБ?

Ƃог үбһэндэ дарагдахадаа, овощой ургаса 30—50 процент хүрэтэр гээгдэдэг. Тэрэнэй буртаг үбһэ түүлгэдэ огородой эдеэ ургуулха хүдэлмэриин гурбанай нэгэ хуби ошодог. Энэ талаар гербицидүүд ехэ туһа хүргэжэ шадаха.

Огородой ажахы шэнжэлхэ институдай хүдэлмэрилэгшэд гербицидүүдые хэрэглэхэ дүй дүршэл согсолоо. Эдэ бодосуудые яажа хэрэглэхэ тухай колхоз, совхозуудта үгтэхэ заабаринууд бэлдэгдэнхэй. СССР-эй Хүдөө ажахын министерство огородшод-эрдэмтэдэй дурадхалнуудые хаража үзөөд, баталһан байна.

Морковиин таригдаһан газарай бог үбһэндэ ехээр дарагдаһан байгаа һаа, натриин трихлорацетат хэрэглэхые дурадхагдана. Мүн баһа пропазин гэжэ химикат бог үбһэ дарасатай байдаг.

Һонгиныш таригдаһан газарай бог үбһые түүхын тула ехэхэн ажал хэгдэнэ. Эндэ хлор-ИФК гэжэ гербицид ехэ туһатай. Энэ хорон олохон зүйлэй бог үбһэ дарадаг. Шниг нойтоор элбэг нютагуудта ургамалнуудай эшын бултайхаһаа 2—3 үдэр урид, кальциин цианамид хэрэглэхэдэ һайн. Һонгиныш эшэнүүдэй 5—10 сантиметр үндэр болоод байхада, тэрэниие хэрэглэдэг. Иимэ химикат гектар газарта 200—300 килограмм хүрэтэр хэрэглэгдэнэ.

Столовын свёкло тариһан газарай бог үбһые натриин трихлорацетадаар, дихлоральмочевинээр, натриин диклор-пропионадаар (далапон) дарахые эрдэмтэд дурадхана. Мүн баһа кальциин цианамид бии байбал, бог үбһэнэй 70 процент шахууень дарадаг юм. Тиигэбэшье тэрэниие хэрэглэһэнэй һүүлээр гараараа бог үбһэ түүлсэхэ хэрэгтэй. Үшөө столовын свёкло тариһан газарай бог үбһыень шэнэ химикадуудаар—эптам ба мурбетол гэжэ холимог препарадаар усадхахада һайн.

Капуста тариһан газарай нэгэ жэлэй залаата ургамалнуудта дарагдаад байгаа һаань, натриин трихлорацетат хэрэглэхэдэ туһатай. Рассада һуулгахаһаа 1—3 үдэр урид, дунда зэргээр гектарай 15—20 килограмм хүрэтэр тиимэ бодос хэрэглэгдэнэ.

Хүдөө ажахыгаа гербицидүүдээр бүрин хангаха зорилго промышленностиин үмэнэ табигданхай. Манай орон дотор нэгэ миллион гектар хүрэтэр овощ таригдана. Тиимэһээ эдэ препарадуудай ашаа туһыень ойлгожо, тэдэниие зүбөөр хэрэглэбэл, таряашадай һайнаар овощ ургуулхадань туһатай байхал.

(ТАСС).

УҺАЛАГДАДАГ ГАЗАРАЙ УРГАСА ҺАЙН

Огород тухай хөөрэлдөөн

Анхан огород таридаг болоһонһоо хойшо тэрэниие һайса уһалһанай хүсөөр лэ ургуулдаг гээнэ. Уһалуурнин газаргүй һаа, зарим нютагуудта овощ огто ургуулжа болохогүй. Уһалагдаһан газарай ургаса һайн байхаһаа гадна, огородой эдеэншье шанартай, амта шэмэтэй байдаг.

Овощ таридаг ажахынуудые түбхын түрүүндэ мэргэжүүлхэ хэрэгтэй. Энэ талаар болоходоо, Молдавида түрүүшын алхам хэгдэһэн байна. Колхозууд огородойнгоо газар үргэдхөөд, үсөөхэн ургамал таридаг болонхой. Энэнь һайн талаяа харуулаа.

Жэшээнь, Тирасполиин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 257 гектарта помидор тарияад, зундаа зургаа дахин огородоо уһалһан байха юм. Түрүүн урэһэ һуулгахадаа, гектар бүриин 1,5 центнер суперфосфат, 1 центнер аммиагай селитрэ оруулалсаһан байгаа. Хүсэд ургажа байха үедэнь ургамалнуудаа гектар бүриин 1 центнер аммиагай селитрэ холилсожо уһалһан. Ургамалнуудай үбшэнтэй тэмсэжэ, таба дахин хоро сүршэһэн байна. Тиихэдээ хоёр удаа вертолёдоор сүршөө. Ашаа үрэнь гэхэдэ иимэ: гектар бүриһөө дунда зэргээр 500 гаран центнер помидорой эдеэн абтаа. Энэ колхоз сентябриин 1 болотор хуряагдаһан продукциһаа, 1 миллион 250 мянган түхэригэй олзо оруулба.

Уһалагдадаг газарай ашагые дээшэлүүлхын тула ургамалнуудые тус тустань 10—12 гектар хүрэтэр талмайда тариха хэрэгтэй.

Хүрьһэнэй хэр шииигтэй гү, али хуурай байһанай жэшээгээр газараа уһалха болзор тогтоодог. Газарай шииг нонтые «Днестр» гэжэ оньһоор тодорхойлдог юм. Тэрээгээр нэгэ часай хугасаада хүрьһэнэй шиигые 60 дахин туршахада болохо.

Ургамалнуудай эдеэшэхын урда тээхэнэ уһалхада, томат болон огородой бусад ургамалнуудта һайн байха. Овощ уһалхадаа үтэгжүүлгэ хэбэл, ургасань дээшэлдэг. Энэ удаа ургамалнуудта уһан багаар хэрэглэгдэнэ. Олонхи ургамалнуудта багахан азот хэрэгтэй. Фосфорно үтэгжүүлгэ үүргэеэ буурабашье, баһал горитой удха шанартай зандаа үлэнэ. Янза бүриин минеральна дабһануудые нэгэн доро хэрэглэбэл, һайн. Овощ тариха газартаа наг шэохэ тарааха хэрэгтэй. Гектар бүридэ 20—30 тонно наг шэбхэ гаргабал, хоёр жэлэй туршадашье нүлөөгөө буурадаггүй.

Севооборот тухай хэлэбэл: овощ ургуулдаг томо томо ажахынууд холимог севооборот хэрэглэхэ ёһотой. Тэрээндэ кукуруза, хартаабха, хүсы үбһэн оролсоно. Мүн баһа помидор, баклажан, перец, капуста мэтын ургамалнуудые хүсы үбһэнэй гү, али кукурузын һүүлээр севооборотдо оруулалсахада болохо юм.

Ургамал бүхэн ондо ондоо аргаар уһалагдаха ёһотой. Эртын томадые бураздаагаарнь уһалбал дээрэ. Оройшье эдеэшэдэг томадые мүн бусад овощнуудые бураздаагаарнь гү, али сүршэдэг оньһоор уһалхада болохо. Гандуу халуунай сагта сүршэдэг оньһоор уһалхада һайн байдаг.

Жэшээнь, сүршэдэг оньһоор уһалагдаһан баклажанай ургаса бураздаагаар уһалагдаһанһаа 32 процентээр дээшээ ургаса үгэнэ. Морковь, свёкло, һонгино ба бобыта ургамалнуудые сүршэдэг оньһоор уһалхада һайн. Тиихэдэ үгэрсэ, тыквэ, дыни, арбузые бураздагаарнь уһалха хэрэгтэй. Яахадааб гэхэдэ, сүршэдэг оньһоор уһалбал, эдэ ургамалнуудай эшэ набша гэмтэжэ болохо.

Баһа сүршэдэг оньһоор овош уһалбал, хюруудa гэмтэсэгүй байдаг. Гектар бүхэниие 50—200 кубометр уһаар уһалбал, багахан хюруудa гэмтэсэгүй болоно.

Хартаабха тариһан газарые уһалхада баһал һайн. Жэшээнь, Молдавиин ССР-эй Ждановай нэрэмжэтэ колхоз дүрбэн жэлэй хугасаа соо 90 гектарай га бүриһөө дунда зэргээр 181 центнерэй ургаса абаһан байна.

* * *

Химитэ бодосуудые хэрэгдэлсэбэл уһалагдаһан газарай ургасань угаа һайн байдаг. Эрдэм, түрүү дүй дүршэл һайнаар шудалһан тарян ажалшад хүдөө ажахын үнэтэ ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлжэ, орон дотороо эдеэ хоолой продуктнуудые элбэгжүүлжэ шадаха байна.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабриин 30.

АДУУШАН ГАЛДАН

Ц. ГАЛАНОВ.

(Шэнэ повестьһоо бүлэг)

Моринной хашаан Добынгоо зүүн захада; Хурьгад голой эрье дээрэ байдаг. Энэ хабар шэнэ модоор бариһан үндэр ехэ хашаа холоһоо сайбалзажа харагдана. Тэрээн соо үшөө үтэг шэбхэ бологгүй, шэнэхэн шэнэһэнэй дабирхайн үнэрөөр, нойтон шэлбүүһээр анхилна.

Адуушан Галдан адуугаа юрьесэ эрьюулжэ, хашаа соогоо асаржа оруулба. Тэрэ мүнөө ехэ сухалтай. Унажа ябаһан гүйгөөшэ Алагшанийнь амидажа арай шамай хүл дээрээ, унахаяа найгажа байба. Галдан һургаагуудые будуушэлэн асаржа, хашаагай үүдэ хэрээһэлэн бухэлөөд, тон залхуугаар хашаа абирба.

Хашаа соо томо томо хүрхигэр гүүдтэ зүүжэрхиһэн боотол хонхонууд жэнгирнэ. Адуу моридой турьяха, инсагаалха, хүлгөөн, тэшхээн дуулдана. Газарта хүрэмэ елэн хара дэлһэтэй, табгай сагаан Хара Азарга хамагай дээгүүр толгойгоо үргэжэ, юунэй болохоо байһые ойлгожо ядан, эреэн нюдөөр тойроод харана.

Зургаан шэб шэнэ хабтагар зүһэмэт һуртай ногтонуудые барихһай Дондог бригадир хаанаһаашьеб гэнтэ бии боложо, Галданай мүрэ дээрэнь гараа табихадань, нүгөөдэнь наранда халсаршаһан хара хүрин зузаан арһатай шарайгаар урдаһаань хүжүүнээр эрьежэ, адар гараараа аргамжын бүтүү уялаае зангидангаа асууба:

— Юун бэ? Һайнуудаал заажа үгыш гэхэеэ һанаа гүш? Би мэдэнэб даа эдэ бригадирнуудые.

— Муугаа заахагүйл бээз гэжэ һанагдана,— гээд Дондог мүхөөмөө үгтэнгүй, урдаһаань, — зургаан эмнигүүдые барихабди. Табаниинь хүдэлмэриин байха. Үлхи талхи шүдэгүй юумэнүүднай газар хороохоо болёо! Зургаадахинь...— гэжэ бригадир мэхэтэйгээр үреөһэн нюдөөроо Галдан тээшэ эмнижэ,— нүхэр, мичии унахаар хүнгэхэн хүлтэй юумэ пол даа. Мотоциклаар хашартай болоо, сэхынь хэлэхэдэ, моримнайл машинаһаа бата юумэ гээшэ даа! Һаядаа адуугаа улам олон болгохо шиидхэбэри абаабди. Дуулаа һэн гүш? — гэбэ. Галдан миһэд гэжэ томо шара шүдэнүүдээ харуулба. Бригадир тэрэнэй ахир газарынь оложо шадаһан байгаа. — Бишни Бошогто дарханда шэнэ ходоог тэргэ хүүлээд, оруулха гэхэдээ моригүй байгааб. Шамдаал найдажа ерээ гээшэб—гэжэ Дондог Галданиие бүри хүхеэхэ гэжэ оролдобо. Теэд Галдан энээндэнь юушье харюусабагүй.

Энэ үедэ Гомбо зүүн хана дээрэ һуугаад хашаа соо гороолон гүйлдэжэ ябаһан эмнигүүдые хаража байтараа, доошоо һүрэжэ буугаад:

— Дондог, бишни шамда олооб! — гэбэ.

— Алим бэ? Алим бэ?

— Нэгэл хэлсээтэйгээр би һургахаб, үбһэн болотор намда унуулхаш. Болоо гү? — Гомбо Дондогто тракторай тоһон барьягар гараа һарбайба.

— Үгы, бэй! Бэй! Би эгээн түрүүн мориёо өөрөө хараһуйб! — гэжэ Дондог хэдэн адуунай толгой дээгүүр ёдолзоһон Халзан Зээрдын хоншоор олобо. Тэрэнь мэдэһэндэл, үсэараа зүүн ханын дорьботор нэгэ мүргөөд, олон адуунай саагуур ороод үгы болошобо.

— Теэд яахаб, энэл шинии болохо болобо гүб даа. Гансал ехээр гүйлгэжэ сээжынь абхуулжа бү орхигты! Бирагүйл эмнигшэд гээшэт,— гэжэ адуушан Галдан тэрэ Гомбын зааһан эмниг тээшэ оройдоо харангүй дуугарба. Галдан хамаг алдуугаа бултыень табан хүрган шэнгеэр мэдэдэг. Мүнөө Гомбын ямар эмнигые хүргаараа зааһыень хараагүйшье һаа, зүрхөөрөө тааба. Тэрээндэ унаган байхаһаань хойшо хаража, энэ болгоһон һанаха һарбайха эмнигүүдээ хүндэ барижа үгэхэ болоходоо, басагаяа хадамда үгэхэеэ байһан эсэгэдэл, зосоонь атаархадаһанай, һанаагаа зобоһоной, ямар нэгэн хэлэшэгүй уйдхар гашуудалай бодолнууд түрэдэг. Галдан өөрөө һамгаанһаа, [illegible] мэтэ годойжо гансаараа. Теэд хаа-шаа гэнтэ нима бодошоод ерэдэг: «Эдэшни уухан бодолгүй адуунд...

ха юм. Юунһээ гэнтэ хайрлаа хүмши? Табисуурынь тиимэ ха юм»,— гэжэ бэедээ хэды хэлэбэшье, сээжэ зүрхыень түглэгэр хара туулган мэтэ юумэн даран даран, доошонь шобторон байхадань, амияа абахань хүндэ болодог.

Галданай дурагүйгөөр энэ эмнигэе барижа үгэхэ болоһыень Дондог гансата ойлгобо. Теэд олон табые бодожо, шашажа байха саг тэрээндэ байбагүй. Сэхэ Гомбодо хандажа:

— Һургажал үгыш даа. Зүгөөр аяар үбһэн болотор юу хэхэ хүмши? — гэбэ.

— Баһа юу хээн байгаа бэд даа! Залуу хүбүүндэ эрдэмээ харуулха дуран бии агша, һүни үдэр нишэ тиишээ гүйлгэхэ саг гараха. Гансал тракторaa тэбэреэд хэбтэхэ һэн гээ гүш? Морин бэлэн байхадаа һаалта болохогүйл! — гэлдэжэ, хашаа дээгүүр һуугшадай дундаһаа энеэдэн гараад орхибо.

— А-һаа, ойлгосотой! Гансал өөрынгөө колхозһоо бэшэ, ондоо, тээһээ һамга асарха юм,— гэбэ Дондог.

— Өөртөөл адляар һанаа гүш? Шимнай Бадмынгаа Дулматай болиходоо, өөрымни колхозой гэхээ болёолтойш. Харин дан лэ түргэн ябадалаа орхёо һэнш! — гэлдэн дахин энеэдэн нэрьешэбэ.

— Гэнтэ өөрынгөө колхозһоо байха, энээхэн Добоһоо абажархёо һаань яахабши, Дондог? а?

— Э-э, энэшни бүри һалаһан хэрэг! Ядахын сагта ондоо бригадаһаа асарха юм бэлэ. Хүдэлмэришэгар нэмэхэ ха юм. Баһа энээн тухай бодолсохо ёһотой, тиимэ гү, Гомбо? Холоһоо асара гэжэ энэ эмнигые шамдаа үгэжэ байна ха юмбиб, тиимэ гү? — гэжэ Дондог ташагаһаса энеэгээд, Гомбын хажууда бүри жаахан, доороһоонь дээшэнь хаража, нюдаргаараа нюрга руунь хүс шаагаад абаба. Гомбо байраһаашье хүдэлэнгүй, ургаяа дээрэ үргэжэ, эмнигтээ маряажа оробо.

Хүһан урга эмнигүүдэй толгой дээгүүр сэрбэгэд гээд, шохолзоһон Зээрдэ гунанай хүзүүндэнь ошожо үлгэлдэшэбэ. Зээрдэ гунан тархяа һэжэрэн, дээрэ собхороод, аргамжада татуулан, хойто хоёр хүл дээрээ соройгоод, тооһо үрхиртэр хуухиржа, гэнтэ урагшаа һүрэшэбэ. Толгойнгоо хажуугаар сагаан туруунай сайбагад гэхэдэ. Гомбо аргамжаяа алдажархиба.

Зээрдэ гунан агаар руу үшөө нэгэ үдьхэлөөд, адуун соогуураа тооһо үрхируулэн, саана ошоод, гэдэргээ эрьеэд гайхажа байшаба. Гомбо, Дондог, Дарма — эдэ гурбан ута аргамжын үзүүрһээ барижа, аргаахан, үргээнгүй, дабхи дабхиһаар Халзан Зээрдынгээ толгойдонь дүтэлэн ерэбэд. Амитан болоһоор нимэ юумэ үзөөгүй, булсуу тарган Зээрдэ урда хоёр хүл дээрээ тулгалан хойшоо хянсайжа, үшөөл бахардал гайхалынь гараадүй, «Саашаа эдэ зон юу хэгшэ ааб?» гэжэ ойлгожо ядан, шэшэрэн байба.

Бүхэ Дарма Халзан Зээрдын хоншоорынь эльбэжэ, архалуулжа байтараа, гэнтэ хоёр шэхэндэнь хуухиртар аһашаба. Эмниг гунан найгаржа, хүдэлхөө болин, бага үхибүүндэл тэс гэжэ хүндөөр Дармын хүл тушаа газарта унашаба.

— Дармын Зээрдэ!—гэжэ хэншьеб, мүнөө болотор хашаа дээрэ абяагүй хаража байһан зон сооһоо, шангаар һүхиржэрхибэ.

— Дармын Зээрдэ! Ой-ё-ёо-ёо, Дарма гайтайш даа! Бригадада моридой нэмэхэ гээшэ ехэхэн һайндэр юм. Добо нютаг моридоор ехэ дутадаг, урданай морид бултадаа хүгшэржэ, үлхи талхи болошонхойнууд, харин залуу эмнигүүд тон үсөөнүүд, адууһаа хэрэгтэйгээ барихын аргагүй, адуун баһа тоотой болошоһон байгаа.

Үбһэндэ орохын урда тээ шэнэ моридые бариха гэжэ мүнөө жэл шиидхэһэн юм. Үнихэнэйшье имэ юумэнэй болоогүй дээрэһээ, зон һонирхоно, хаа хаанаһаа сугларба. Гомбын шэхэндэнь болотор Зээрдэ дыи түрүүн үшөө шууйһан зандаа байба. Тэрэ Дармын ноготоһод, түмэр шүдэрөө шүдэрлээд байһан

эмнигэй хажууда ошожо, гуйн татажа хэлэбэ:

— Дарма, үгэл даа энэ Зээрдэеэ. Бишни мүнөө мордоһууб, ши үрдижэ барибаш, унахашни яашаха һэм, зай гү?

Дармын харюу хэлэжэ үрдеэдүйдэнь, Гомбо гарһаань ногтын жолоо абажа, томо булгайр эмээл дээрэнь хаяжа, шэрүүн хялгааһан улам гэдэһэндэнь орошотор, хотогод гэтэр, татажархиба. Үшөө хүнэй мордоодүй байтар Халзан Зээрдын жабжаһаань шуһахан шожогонон гоожожо байба.

Зургаан эмнигүүд баригдаад, хашаагай газаа бүдүүн хүһан сэргэнүүдтэ уягдаба.

Галданай хашаагай үүдэ абажа, адуугаа һөөргэнь гаргахадань, Хара Азарга үүдэндэ халта хүндэлдөөд, сэргэлэ уяатай байһан эмнигүүд тээшэ үүрһэжэ, тойроод байһан зониие улаа эреэн үзэн ядаһан нюдөөр хаймадан, хурса туруугаараа газар сабшаад, һүүлээ дээрэ хэжэ, зон руу нэгэ үдьхэлөөд, хушууран ябаһан боотолтой гүүд тээшээ гүйжэрхибэ.

Адуун һүрэгһөө түрүүшынхиеэ таһарһан эмнигүүд ээлжэ ядалдан инсагаалалдажа, байра дээрээ сэргэнүүдээ тойрожо, хазаарнуудайнгаа түмэр ама хималнэд. Теэд хамагһаа хүсэтэй, бултанһаа абарха гэжэ һанадаг Хара Азаргань тэдээндээ мүнөө һөөргөө бусажа ерэбэгүй.

Гомбо тэрэ дороо Халзан Зээртэеэ мордобо. Нүгөөдүүлдэнь Дарма, Чимитдоржо болон бусад мордобод.

Халзан Зээрдэ шүдэртэеэ зандаа байба. Тэрэнэй сэхэ өөдөө соройходонь, Гомбо эмээлэйнгээ бүүргэдэ ургашаһан шэнги, хүдэлбэгүй. Гомбын гар соо жолоо эбхэржэ дахин соройхо гэхэдээ, Зээрдэ толгойгоо доошонь абажа шадабагүй.

— Хүсэн даа! Хаанаһааб — энэ! — гэжэ Гомбые һайхашаажа, тугаарһал хойшо абяа аниргүй, малгайгаа абаад, хаража байһан Халхай үбгэн толгойгоо һэжэрбэ.

Энэ үедэ Халзан Зээрдэ одоол ехэ аюулай хүрэжэ ерэһэниие ойлгожо, хажуу тээшээ гэнтэ халба һүрөөд, шүдэртэй гурбан хүл дээрээ тангаршаан дэбхэршэбэ. Гомбо эмээлһээ хобхоржо, газар үмхэшэбэ.

Зээрдэ гунан дээрэнь һууһан юумэнһээ сүлөөрһэнөө мэдэхэдээ, бүри эршэдэжэ, саашаа гүйхэ гэхэдээ. шүдэртөө тушалдан, хэдэн дахин урбалдашаба.

Галдан байраһаа бэрас мэтэ хэдэн алхам һүрэжэ, хазаарайнь жолоодо аһаба.— Бирагүйл амитан байнаш даа! — гэжэ тэрэ хашхарба.

Галданай энэ хараалай адууһанда бэшэ, Гомбодо хандаһан байһаниинь хүнүүд тэрэ дары ойлгобо.

— Мори алахашни гээшэ гү? Шадахагүй аад, шүдхэрөө һайрхадаг юм! — гэжэ үеэдэһэн Халзан Зээрдэеэ хүл дээрэнь бодхооһон хойноо Галдан Гомбо тээшэ эрьебэ.

Теэд Гомбо энэ хэлээшыень дуулаагүй, тэрэ мэдээ табижархиһан байгаа.

Хүнүүдэй Гомбые тойрошоходоньшье, Галдан хажуудань ошобогүй. Халзан Зээрдынгээ шүдэрынь абажа, эмээлыень заһаба. Хоншоорыень, хүлнүүдыень эльбэбэ. Тооһо шоройень арилгаба. Халзан Зээрдэ Галданай урдаһаа уйтайгаар хараад, бүри ехээр шэшэрэн байба.

Энэ үедэ гэнтэ олоной дундаһаа нэгэ залуухан басаган гаража, Галданай хажуудань ерэбэ. Гарһаань татаба:

— Та ямар һайн хүмта!— гэбэ тэрэ.

— Юун гэжэ?

— Та ехэ зүрхэтэйт. Би танда атаарханаб... Намда энэ мориёо унуулыт,— гэбэ тэрэ басаган.

Галдан түрүүн юушье ойлгобогүй. Энэ басаган тэрээндэ ородоор хандаһан байба. Буряад басаган гэжэ һанаһаниинь. эгсэ урдаһаань харахадаа, түхэреэн нюур дээрэнь нюдэдынь үдхэн ута нидхэ доро оёоргүй гүнзэгы нүхэн сооһоо ялалзажа байба. Гэнтэ эдэ нюдэдынь бүхы нюурынь зааджархиба. Хүхэ, хара, ногоон үнгэтэй холисолдоһо. Тиигээд дахин шарайнь хальбаридаа орохо, үргэн шанаатай, дүүрэн һара мэтэ улаан болобо. Наранай гэрэл шэнги, халуун шуһан эдэ басаганай нюур дээрэ һэлгэнэдэн, наадажа байба. Гансал бүхөөр һэлгэнэдэн онолгүй. Энэ басаган үтэ сүүргэгэр сэхэнүүд хүл дээгүүрээ үмдэ

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: наймаалагша Нелла Кудревич. Энэ нүхэр Хакасай автономито областиин Алтайн районой Бейскэ культтоварай магазинда хүдэлмэрилнэ. Тэрэнэй даадаг таһаг хүн зондо эд товар худалдаха түсэбөө һара бүри үлүүлэн дүүргэдэг. Нелла зулгы зантай, анхаралтай байһан туладаа эд хэрэглэгшэдэй дунда хүндэтэй болонхой.

ТАСС-ай фотохронико.

Таниие ямараар хангана?

Үбэлэй хубсаһа хаанаһаа олохоб?

Үбэлэй хүйтэн шангарба. Түгнын үргэн сагаан талада бүришье сэлгеэн, үдэшэ үглөөнь мана татан, жабар тооһотоно. Суулгын совхозрабкоопой правлениин түрүүлэгшэ Цыренжап Бадмажапович Зандаков Зангинай малшад дээрэ ерэжэ:

— Магазиндатнай бараан бага гэжэ юугээ хэлсэдэг уладбта? Декабриин нэгэнэй байдалаар магазинуудтамнай аяар 376,1 мянган түхэригэй бараан үлэһэн байгаал. Хэрэгтэй юумэеэ ошоод лэ абахадатнай болохо,— гэжэ шангарба.

Тэндэ байһан даруу зантай малшад нюур-нюураа харалсан зэмэтэй юм шэнги абяа шэмээгүй зогсоноо. Энэ даргын ямар магазин, бараан тухай хэлэһэниие балай ойлгоношьегүй хэбэртэй.

Эгээл имэрхүү байдал, хөөрэлдөөн үнэн дээрээ болоошьегүй байжа магад. Харин Суулгын совхозрабкоопой түрүүлэгшэтэй һаяшаг уулзажа хөөрэлдэхэдэ, даб гэһээр лэ амжалта, түсэбэй дүүргэлтэ, бараанай эрьесэ, сагаан гурил ехээр худалдаһан тухайгаа урдаа барьяад һайрхаха шэнжэтэй байгаа һэн.

Малшад, таряашадые хэр һайнаар хангажа байһан тухай, магазинуудтань ажалшадай үргэн хэрэглэмжын эд бараан, эдеэ хоолой зүйл али зэргэ элбэг байһан тухай ябажа, бодото байдалтайнь танилсагдаба.

Алишье магазиндань ороходо эд бараан яһала элбэг хэбэртэй байбашье, хүдөөгэй ажалшадай, эгээл энэ үеын уларилда хэрэглэхэ тон шухала хубсаһан: үбэлэй малгай, эхэнэрэй үбэлэй пальто, эрэшүүлэй дулаан дотор хубсаһан, үхибүүдэй хүбэнтэй үмдэ, хүүртиг, валенка гутал гэхэ мэтэ огто үгы. Гадна эндэхи магазинуудта ногоон сай үнинэй худалдагдаагүй юм гэлсэнэ.

Теэд совхозрабкоопой түрүүлэгшэ нүхэр Зандаковай хөөрэдэг 376,1 мянган түхэригэй эд бараанай үлэгдэл гэдэгнай юун байгаа юм гэжэ һонирхоходо: энэмнай ехэнхидээ хэрэглэмжэ багатай элдэб бүд, зунай элдэб гутал, хубсаһан байха юм.

Мүнөө Суулгын совхозрабкоопой 25 магазинда тэрэ дээрэ тэмдэглэгдэһэн тон шухала бараанууд огто үгы байна бшуу.

Ажалшадай хэрэглэмжые шудалдаггүй байһан дээрэһээ гүйсэ, эрилтэ багатай бараа товар магазин бүхэндэнь тон ехэ байна. Жэшээлхэдэ, совхозой түбэй сельмагта 79,1 мянган түхэриг, юһэдэхи магазинда—10 мянган, һэбэлдэй тосхондохи магазинда 48.7 мянган түхэригэй бараан декабриин нэгэндэ байһан. Теэд эндэхи магазинуудта шухала бараанай үгы дээрэһээ ажалшад Улаан-Үдэ, Мухар-Шэбэр ошожо хэрэгтэй юумэеэ абаха баатай болоно.

Суулгын совхозрабкоопойхид ажал хүдэлмэреэ шэнэдхэн, ажалшадай эрилтэ хэрэглэмжые шудалан бүрин гүйсэдөөр хангаха ёһотой.

Д. ЦЫБЕНОВ.

НҮХЭД ТУҺАЛХЫЕЛ ХҮСЭДЭГ

Манай захиргаанай органууд нүхэдэй сүүдүүдтэ үгаа ехэ архэ үгэһэн байна. Тиигэжэ хүниие ажалһаа һаатуулангүй гэмтэ ябадалыень сэхэ хүдэлжэ байһан газартань дары саг соо хаража үзэхэ арга олгогдонхой.

Арадай сүүд болон дружинануудай һайнаар ажаллаһан, тэдэниие олониитын зүгһөө халуунаар дэмжэһэн газарта зэмэтэ ябадалшье арид шууд үсөөрдэг байна.

Гэхэтэй хамта нүхэдэй сүүдүүдэй зарим дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб. Нэн түрүүн Калининай нэрэмжэтэ колхозой Вознесеновкэ тосхондохи сүүдэй юу хэжэ байһан тухай хэлэһүүб.

Түс сүүд 6 хүнһөө бүридэнэ. Түрүүлэгшэнь пенсионер Никифор Андреевич Курбатов, тэрээнэй орлогшо Иван Иннокентьевич Стрекаловский. Ниитын журам, гүрим эбдэгшэдтэй, архиншадтай, хэрэлдээ хёмороо үүдхэгшэдтэй эбсэшэгүй хатуу шангаар тэмсэхыень тэдээндээ нютагайхидынь захиһан, өөһэдөөшье нүхэдэй сүүдтэ саг үргэлжэ туһалхабди гэжэ үгэеэ үгэһэн байгаа юм.

Теэд бодото дээрээ юун бүтээб? Нүхэдэй сүүд үнэхөөр лэ нютагайхидайнгаа захяа заабариие дүүргэхын хойноһоо яһала шударгыгаар оролдоно. Энээнэйнь бодото үрэ дүн юуб гэхэдэ, 1964 оной турша дотор ниитын гүрим эбдэхэ ябадал дурсагдаһан тосхондо нэгэтэшье үзэгдөөгүй. Урда тээнь ямар байгаа һэм бэ? Колхозой зөөри хулгайлха, хулиганитаха, хэтэрмээр архидаха гэхэ мэтын ябадал хододоо шахуу үзэгдэжэ байгаа. 1963 ондо тиимэ хэрэгээр аяар 8 хүн сүүдтэ ороо һэн. Мүнөө тиимэ юумэн алга.

Колхозынь гүрэндэ ороохо таряа, һү, нооһо, үндэгэ тушааха түсэбөө мүнөө жэлдэ үлүүлэн дүүргээ. Олзо доходыньшье дээшэлээ. Ажалта үдэртөө хубааха юумэниинь ехэ. Барилга эрхилхэ, машина техникэ болон бусад хэрэгсэлнүүдые худалдажа абаха мүнгэ зөөреэршье баян болоо. Дурсагдаһан тосхонойхид-вознесеновкынхид бусад отделени, бригадануудтайгаа мүрысэхэдөө бултанайнь урда гаранхай, ажалайнгаа эдэбхи, гүрим журамааршье шалгаранхай.

Колхозой экономико бэхижүүлхэ хэрэгтэ энэ нүхэдэй сүүд яһала ехэ хубитаяа оруулаа. Теэд ямар ажал ябуулааб даа? Жэшээнь, отделениие даагша нүхэр Колмаковой зуурашалгаар 1963 ондо ажалта үдэрэй минимум оложо шадаагүй Г. Т. Горбунов, Д. А. Соловатова, Т. Я. Королева гэгшэдэй хэрэг хаража үзөө. Тэдэнэр сүүд дээрэ худал хүурмаг шалтагаан хэлэжэ, бэеэ сагаалуулхые оролдобошье, мүнөө яһала һайнаар хүдэлдэг болонхой. Жэшээнь, Королева гэдэг үмсынгөө ажахые үлэмжэ ехээр үргэдхэжэ. Улаан-Үдын базаар дээрэ аралжаа наймаа хэхэдээ бэрхэ аад лэ, харин ниитын— колхозой ажал болоходонь «үбшэмби» гээд шалтадаг байгаа хаям. Тэрэ алдуу эндүүгээ нүхэр Королева мүнөө яһала мэдэрэнхэй. Үгышье бол, тэрэл отделениие эрхилэгшэ нүхэр Колмаков болон колхозой механик Королев гэгшэд даалгабарита техникэдээ эзэн бусаар, хайша хэрэг һаланаар хандаһанайнь түлөө комбайнер Луненкые харюусалгада хабаадуулха тухай байгша оной ноябриин 14-дэ мэдүүлһэн байгаа. Луненко нүхэдэй сүүдэй заседанида ерэхээ арсаа һэн. Тиигэбэшье, арадай сүүдэй үмэнэһөө эрилтын табигдахада яһала хүдэлжэ эхилэнхэй. Баһа комбайнер К. А. Саловатов хуряалгын үедэ нэгэ мэшээг обёос хулгайлһан байгаа юм. Нүхэдэй сүүд тэрэниинь хаража үзөөд, зохихо хэмжээ абанхай. Мүн А. Г. Вислов гэгшэ бэлин шабшэг үгэ ходо хэлэдэг байһан юм. Тэрэхэйнгээ түлөө 10 түхэригэй ялада унагаагдаа һэн. В. С. Бухальцев, В. Т. Ефремов гэгшэд жэжэ хулгай хэһэнэйнгээ түлөө баһа түд түдтаа 15 түхэригэй яла түлэбэ.

Дурсагдаһан нүхэдэй сүүд заседанияа клуб соогоо ехэ олон хүнэй хабаадалгатайгаар үнгэргэдэг. Зарим тиимэ заседаниинуудта 15—18 хүн үгэ хэлэжэ, хуули гүрим хазагайруулагшадые шоо үзэдэг, шоотто шүүмжэлдэг. Энэнь айхабтар ехэ хүмүүжүүлхы удхатай.

Нүхэдэй сүүдэй имэ эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байхада. ниитын гүрим эбдэхэ ябадал Вознесеновкэ тосхондо үнэхөөрөө үгы шахуу болоо.

Нүхэдэй сүүд гээшэмнай һайнаар хүдэлхэдөө имэл ашэ туһа ехэтэй байдаг юумэл даа. Зүгөөр тэрэниие олониитэ саг үргэлжэ дэмжэхэ ёһотой.

Д. БАСАЕВ.
Улаан Үдын хүдөөгэй районой арадай сүүдэй түрүүлэгшэ.

ТҮРҮҮ БАГШАНАРАЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

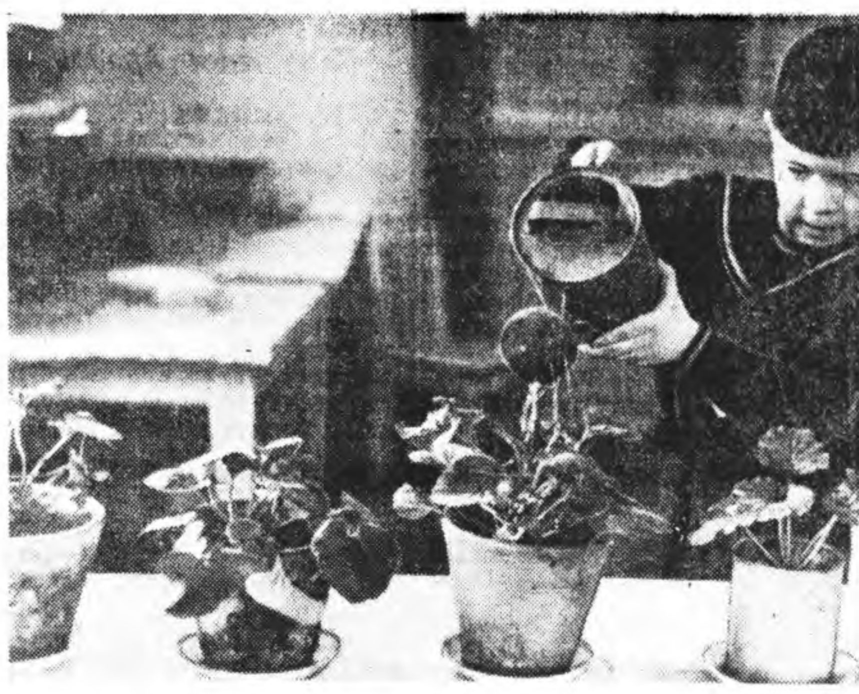
Һуралсалай жэлэй эхилһэнһээ хойшо Хойто-Голой найман жэлэй һургуулиин эхин классай багшанар түрүү дүй дүршэл шудалан тарааха талаар нилээдгүй ехэ юумэ хэжэ байна. Тэдэнэр саг үргэлжэ методическа нэгэдэлэйнгээ заседаниинуудые зарлана, бэе бэеынгээ урогуудта орожо, һайн муугаа дууһан элирүүлнэ. Энэ шухала хүдэлмэриие хоёрдохи классай багша Роза Лопсоновна Шобонова хүтэлбэрилнэ. Энэ нүхэрнай һургуулида арбаад гаран жэл ажаллажа, дүй дүршэл ехэтэй болоо юм. Һургажа байһан үхибүүдынь хоёрдохи жэлээ үлэдэггүй, эхин һургуулияа дүүргээд, табадахи класста ороходоо, булта һайнаар һурадаг. Имэ хадань методическа нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэ болгоһониинь гайхалтай бэшэ. Гадна Роза Лопсоновна хэшээлнүүдые өөрөө һайнаар үнгэргөөд, һанаагаа амардаггүй, нүхэдэйнгөө хэшээлнүүдтэ орожо, дутууень элирүүлэн, сэдьхэлээ зобон ябадаг.

Энэ жэл Хойто-Голой найман жэлэй һургуулида педагогическа училищи дүүргэһээр Елизавета Нимаевна Таряшинова ерээ юм. Энэ нүхэртэ түрүүшээр бэрхэтэй байба—тэрээндэ нэгэдэхи класс үгөө ха юм. Үхибүүд олон, тоомгүй, бишыханууд. Залуу багша тэдэнээ журамтай болгохоо оролдоод, амжалта багатай байба. Хэшээлнүүдынь шууяатайшаг, нэгэ янзаар үнгэрхөө һанадаг һэн. Шэнэ багша бэрхэшээлнүүдтэй тохёолдоно ёһотой гэжэ зүбөөр тухайлһан Роза Лопсоновна урогуудыень шагнажа, өөрынгөө хэшээлнүүдтэ уриба, мүн бэшэшье багшанарай урогуудта дахуулжа ябаад, танилсуулна, дүршүүлнэ. Нүхэр Шобоновагай иигэжэ эсэшэ сусашагүйгөөр оролдоһонойнь ашаар, залуу багша мүнөө тон һайн хэшээлнүүдые үнгэргэдэг болонхой, бүхы үхибүүдээ журамтай болгохоһоо гадна, бултыень һайнаар һургажа байна. Елизавета Нимаевнагай урогто ороо һаа, тэрэниие шэнэ багша гэхэгүйт, үнинэйл багша, дүй дүршэл ехэтэйл багша гээд харахат.

Манай эхин классуудай түрүү багшанарай зэргэдэ мүн Светлана Карповна Тархаева оромоор юм. Энэ нүхэрнай хэшээл бүхэндөө үхибүүдтэ харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые элдэб зүһэнэй шэрээр зурадаг ба бэшэдэг байна.

«Түрүү багшанарай дүй дүршэлые шудалан үзөөд, ажал хүдэлмэридөө тарааха талаар энэ тэдыгээр дүүргэхэгүйбди, хэхэ юумэмнэй үшөөл ехэ», —гээд нүхэр Роза Лопсоновна Шобонова шэнэ зорилгонуудые табинхай.

Д. Д. ЛЫГДЕНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Багашуулые ажал хүдэлмэридэ дүй дүршэлтэйгөөр һургаха гээшэ хүүгэдэй эмхи зургаануудай гол зорилгонуудай нэгэн болоно бшуу. Тиимэһээ Улаан-Үдын хүүгэдэй гурбадахи саадта хүүгэд зундаа бишыхан огород таридаг. сэсэг модо уһалдаг байха юм. Заахан хүбүүд, басагад хүмүүжүүлэгшын ударидалга доро элдэб олон сэсэгүүдэй нэрэнүүдые торьдоһогүйгөөр мэдэдэг болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын хүүгэдэй 3-дахи саадай Толя хүбүүн мүнөөдэр дежурлана.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Румынин Арадай Республикалэй жэлнүүдтэ орон доторнь модо эхээр хүгжөөгдөө. Дүрбэн жэлэй приятиа ашаглалгада оруулагда. ска область) промышленна аргаар цех соо.

ой модоор элбэг баян юм. Һүү- болбосоруулгын промышленность түрүүшэ [illegible] модоной 37 пред-

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Герлын (Клужа- болбосоруулха комбинадай Адхерешэсэй — ТАСС-ай фото.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

(Румынин Арадай Республикын соносхогдоһоор 17 жэл гүйсэбэ)

Турну-Мэгуреле гэжэ багахан город Бухарестһээ баруун-урагшаа зуу тухай километртэ, Доодо-Дунайн урэжэл ехэтэ набтар газарта оршодог. Тус город гурбан жэлэй урда тээ ямаршье юумээрээ илгардаггүй районой центр байһан юм. Энэ город зарим картанууд дээрэшье тэмдэглэгдэдэггүй байгаа. Мүнөө Турну-Мэгуреле бүхы Румыни дотор мэдээжэ болонхой. Эндэ баригдажа байһан минеральна үтэгжүүлгын томо комбинат городые суутай болгоо. Румыниин химиин энэ томо предприятиие бодхоолго 1962 ондо эхилһэн юм. Сагаа дэмы хаяхагүйн тулада Дунай мүрэнэй эрье дээрэ барилгын талмайе бэлэдхэхэтээ, тэрэнэй зарим участогуудые уһанай үерһөө хамгаалха бүхэлэлтэнүүдые түхеэрэхэтээ хамта барилгын хүдэлмэри сэхэ эхилһэн байгаа.

Мүнөө энэ багай газар нютаг танигдахаар бэшэ болоо. Олон цехүүдэй корпусуудай барилга дүүргэгдэжэ, орёо нарин түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдажа байнхай. Сернэ кислотагай завод болзорһоо урид ашаглалгада үгтөө. Баригдажа дүүргэгдээд байхадаа комбинат жэл бүхэндэ 300 мянган тонно сернэ кислота, 200 мянган тонно аммиак, 400 мянган тонно гранулированна үтэгжүүлгэ үгэхэ юм. Тэрэнэй продукци хадаа Бэрэганска талын үрэжэлтэ полинуудта, мүнөө Дунай шадар ашаглагдажа эхилһэн шэнэ газарта, уһа һалхинда гэмтэхээ һанадаг хадын ташалангуудта таригдажа байһан саадууд болон виноградингуудта хэрэглэгдэхэ юм. Сернэ кислота гаргахын тулада галдагдаһан пиридүүдэй үлэгдэлнүүдһээ зэд, сайр, мүнгэн, алтан, металлургическа промышленностьда хэрэгтэй бусад зүйлнүүд абтаха байна. Пиридүүд Батанһаа Дунайн гол мүрэнэй уһан замаар комбинадта абаашагдахаар түсэблэгдэнэ.

Полидо хэрэгтэй үтэгжүүлгэ гаргаха баһа нэгэ комбинат мүнөө промышленна томо центр болоһон Крайова гэжэ ехэ городто баригдажа байнхай. Арадай засагай тогтоһонһоо хойшонхи үе соо баригдаһан хүсэн түгэс электротехническэ завод тэндэ хүдэлдэг. Комбинадай барилга дүүрэхэ болонжо байнхай. Тэрэнэй зарим барилганууд удахагүй ашаглалгада үгтэхэ, ерэхэ жэлдэ бүхы арбан дүрбэн завод болон технологическа линиинүүдынь хүдэлмэрилжэ орохо. Шэнэ предприяти жэлдээ 300 мянган тонно аммиагай селитрэ, 100 мянган тонно мочевинэ, 40 мянган тонно аммиагай уһа гаргаха юм.

Химическэ промышленностиин гурбадахи ехэ шэнэ барилга Центральна Румынида Мурешскэ венгер автономито областиин гол город Тыргу-Мурешедэ хэгдэжэ байнхай. Энэ хадаа азотно үтэгжүүлгэ гаргаха комбинат юм. Тус предприяти 1965 ондо ашаглалгада үгтэхэ. Тэрэнэй хүсэниинь крайковско комбинадай хүсэндэ орходоо хоёр тухай дахин бага байха. Харин байн байн энэ предприяти горитойгоор үргэдхэгдэжэ, жэлдээ 300 мянган тонно хүрэтэр аммиагай селитрэ. 100 мянган тонно хүрэтэр аммиагай уһа гаргаха байна.

Хурдан түргэнөөр хүгжэлгөөрөө Румыниин химическэ промышленность дэлхэй дээрэхи түрүү һууринуудай нэгые эзэлнэ, илангаяа минеральна үтэгжүүлгэ гаргалга үргэнөөр элбэгжүүлэгдэжэ байнхай. Энэ һалбариин бүхы үйлэдбэри 1963 ондо дайнай урда тээхи хэмжээнтэй сасуулбал 23 дахин нэмээ. Мүнөө жэлдэ химиин предприятинууд 1955 онойхидо орходоо 36 дахин ехэ азотно, 15 дахин ехэ фосфорно үтэгжүүлгэ гаргаһан байгаа.

Румынида азотно үтэгжүүлгэ гаргахада илангаяа таарамжатай эрхэ байдал бии. Үтэгжүүлгэ гаргахын тулада байгаалиин хямда сэнтэй метан гэжэ газ хэрэглэгдэдэг юм. Энэ газай нөөсын талаар Румыниин Арадай Республика дэлхэй дээрэхи түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлдэг. Дээрэ дурсагдаһан крайовско болон тыргумурешскэ комбинадууд метан хэрэглэжэ үтэгжүүлгэ гаргаха байна. Сааша саашадаа аммиагай селитрын болон мочевиныг үшөө хэдэ хэдэн завод баригдахаар хараалагдана.

1965 ондо — зургаан жэлэй һуулшын жэлдэ—Румыни түсэбэй ёһоор 2,4 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха ёһотой.

Д. ДЫМОВ,
ТАСС-ай корреспондент.
Бухарест.

Манай интервью

ГҮРЭН БА СПОРТ

1965 оной Советскэ Союзай Социалис Республикануудай Гүрэнэй бюджет тухай хуули СССР-эй Верховно Совет һаяхан баталаа һэн. Бюджедэй гол зорилгонь арад зоной ажабайдал, ажаһуудалые һайжаруулха асуудалда зорюулагдана. Тэрэ тоодо орон дотороо физическэ культура, спорт улам саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ мүнгэ зөөри һомолоо. Ерэхэ шэнэ жэлдэ социальна культурна хэмжээ ябуулгануудта, тэрэ тоодо физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ 37.453.505 мянган түхэриг гэхэ гү, али энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 4,3 миллиард түхэригөөр ехэ болоно.

АПН-эй корреспондент СССР-эй спортын бүлгэм болон эмхинүүдэй союзай центральна Соведэй түрүүлэгшын орлогшо Леонид Никоновтэй уулзалдажа, СССР дотор физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ Совет гүрэнэй ямар туһаламжа үзүүлдэг тухайнь хөөрэжэ үгэхыень гуйһан байгаа.

— Совет гүрэн манай ороной арад зонийе физкультура, спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ асуудалда ходо доо анхаралаа хандуулжа байдаг гээшэ,—гэжэ Леонид Никонов хөөрэнэ. —1918 оной апрель һара соо ВЦИК-эй декредэй ёһоор орон доторнай физкультура, спорт хүгжөөлгөөр түрүүшын эмхинүүд байгуулагдаһан юм. Мүн энэ оной октябрь һарада Совет правительство орон дотороо ажалай һургуули бии болгохо тухай деклараци батална хадаа, «залуушуулые физическэ талаарнь хүмүүжүүлгэдэ спорт ехэ туһатай» гэжэ тус деклараци дотороо тэмдэглэһэн байгаа. 1919 оной октябрьда Петроградта, орон доторнай эгээн түрүүшын физическэ культурын институт нээгдээ һэн.

Совет гүрэн спортын хүдэлмэри һэргээжэ, тэрээндэ олон тоото залуушуулые хабаадуулха гэжэ ходо доо анхаржа байдаг.

Совет атледүүдэй мүнөөдэрэй амжалта бүхы дэлхэйн ажалшадай дунда мэдээжэ болонхой бэлэй даа. Бидэнэр энээгээрээ омогорходог, баясадаг гээшэбди. Мүнөө СССР дотор 40 миллион үлүүтэй спортсменүүд тоологдоно. Орон дотор зууһаа дээшэ һуралсалай физкультурна газарнууд бии. Эндэ һуралсажа гараһан багшанар, тренернүүд оронойнгоо хизаар, область, республикын һургуули, спортын эмхинүүдтэ ажаллахадаа, ерээдүйн мастернуудые хүмүүжүүлжэ гаргахые оролдодог, оролдохо ёһотойшье бэлэй даа. Залуу үетэниие спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ асуудалда институт, техникум, һургуулинуудта ехэхэн анхарал, оролдолго табигдажа байдаг.

— СССР дотор физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ һомологдоһон мүнгэ зөөри, нэн түрүүлэн ямар асуудалда хандуулагдахаб?

— Спорт хүгжөөлгэдэ һомологдоһон мүнгэнэй эхэнхи хубинь спортын Байшан, бассейн, туристнуудай бааза, һайн бэлэдхэлтэй спортын мэргэжэлтэдые һургажа гаргаха асуудалда гаргашалагдана. Энээнһээ гадна, профсоюзай зүгһөө ехэ тоонной мүнгэ зөөри спортын хүдэлмэридэ һомологдожо байдаг. Тиихэдэ өөрын залтай спортын бүлгэмүүд мүнгэ зөөри ехээр суглуулдаг. Мүн спортсмен бүхэн энэ тэрэ бүлгэмэй гэшүүн болоходоо жэлдээ 30 мүнгэ взнос түлэдэг байна. 30 мүнгэ түлэжэ, бүлгэмэй гэшүүн болоржо ороһон хүн тус бүлгэмэй бүхы хэрэгсэлнүүдые түлбэригүйгөөр абажа, дуратай спортоороо бэеэ һорижо байха аргатай болоно.

Оронойхнай предприяти, эмхи зургаан, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд спортсменүүдтэ туһаламжа үзүүлэн, өөрынгөө мүнгэ зөөреэр спортын бааза, бассейн, стадион барижа үгэдэг болонхой. Жэшээ болгон, өөрынгөө мантан томо экскаватораар хилын саагуур мэдээжэ болоһон Уралмашзаводые дурдаха хүсэлэнтэйб. Тус заводой хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө хүдэлмэришэдтэ ууһам ехэ стадион, тамаралгын бассейн, гимнастикын ехэ зал, елүүр, санын бааза, спортын олон тоото талмайнуудые барижа үгэһэн байха. Заводой бүхы цехүүдтэ үйлэдбэриин гимнастика үнгэргэжэ байха штатна методистнууд, тренернүүд хүдэлнэ.

— СССР дотор спортын барилганууд хэр олон бэ?

— Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума олошоржо байгаа спортын бааза нуудые тоолоожо гаргаха гээшэмнай хэсүүтэйхэн лэ байха. Өөһэдымнай тоолоожо гаргаһанай ёһоор, СССР дотор мүнөө 400 мянган спортын янза бүриин барилганууд тоологдоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ Москва, Ленинград, Киев, Тбилиси, Ташкент, Казань, Тула болон бусад городуудта спортын олон тоото барилганууд бодхоогдоо.

Революциин урда тээ сүлэлтын газар байһан Норильск танигдахаар бэшэ болотороо урган хүгжэнхэй. Мүнөө энэ городто ажалша бэрхэ, шамбай солбон спортсменүүд олон болонхой. Совет засагай үедэ урган хүгжэһэн тус городто спортын стадионууд, залнууд бии. Тиихэдэ СССР дотор эгээл һайн тамаралгын бассейн гэжэ тоологдодог түхеэрэлгэ эндэ бии.

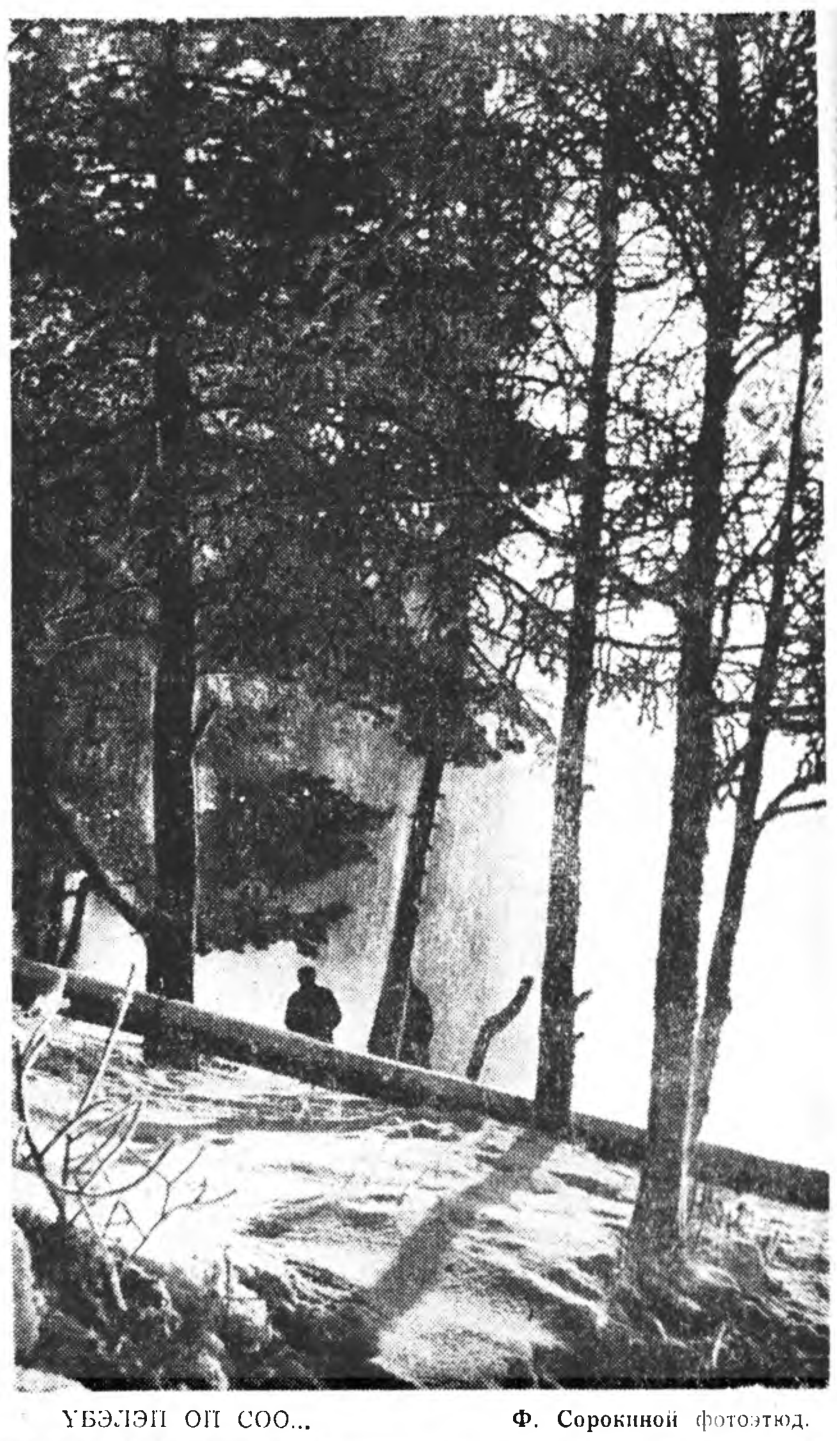
— Спортын бүлгэмүүд налог түлэдэг гү?

— Гүрэн спортын бүлгэмүүдые налог түлэлгэһөө сүлөөлэнхэй. Спортын бүлгэмүүдэй мүрысөөн болон бусад хэмжээ ябуулгануудһаа ороһон бүхы мүнгэ зөөринь тэрэ спортын бүлгэмэй хэрэгсэлдэ гаргашалагдана. Һайн дуранай бүлгэмүүдэй олоһон мүнгэниинь тусхай баталһан түсэбэй ёһоор, физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ гаргашалагдажа байдаг юм.

Бидэнэр гүрэндэ ямаршье олзо доход оруулдаггүй, харин гаргаша хэжэ байдаг гээшэбди.

Совет гүрэнэй спортын эмхинүүдтэ 1965 ондо һомолһон мүнгэ зөөри спортын хүдэлмэри улам саашань хүгжөөлгэдэ хэрэглэжэ, манай социалис ороной физкультура, спортдо олон тоото ажалшадые хабаадуулха зорилго урдаа табинабди.

(АПН).

УБЭЛЭЙ ОЙ СОО... Ф. Сорокиной фотоэтюд.

Сүлөөтэ республикын бэлэг

1964 ономнай һүүлшын үдэрнүүд эсэстээ хүрэжэ ябана. Жэлэй түсэб дүүргэлгэ хэр зэргэ ябажа байна хаб гэһэн асуудалтайгаар манай корреспондент Бэшүүрэй саахарай заводой директор нүхэр Перевалонта хандаа.

— Манай заводой хүдэлмэришэд шэнэ ургасын хэшэг үйлэдбэрилжэ эхилхэдээ, жэлдээ 17 мянган центнер саахар гаргаха түсэб абаһан юм. Үржа үдэшэлэн, 11 часта манай завод тэрэ уялгаяа сум дүүргэжэ. 17 мянган центнер саахар үйлэдбэрилөөбди. Ерэхэ январь һарада үйлэдбэрилэгдэхөөр 40 мянгаад центнер свёкло үшөө үлөөд байнхай. Шэнэ жэлэй гаратар түсэбһөө гадуур 1200 центнер саахар үйлэдбэрилхэ зорилго урдаа табяад, завоймнай хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ унаһан малгайгаа абаха забдагүй ажаллажа байна.

Энээнһээ гадна, заводой хүдэлмэришэд Сүлөөтэ арадай хүдэлмэришэдэй эльгээһэн Кубын тростник үйлэдбэрилжэ эхилээ. Мүнөө эндэ 119,5 тонно тростник абтаад, тэдэнэй 15 тонноинь саахар болгогдожо, республикын худалдаа наймаанай организацинуудта эльгээгдэбэ.

Бараанай һайн—малшадта

Мүнөө аймпотребсоюзуудай, сельпонуудай болон совхозрабкоопуудай 92 автолавка республика соогуураа ябажа наймаа хэнэ. Гадна морёор ябажа наймаа хэдэг 60 гаран наймаалагшад хүдэлнэ. Холын ферма, гүүртэ, отаранууд дээгүүр наймаалагшагүйгөөр худалдаг 150 гаран ларёк ажаллажа байха юм.

Автолавкын наймаанда элдэб һайн һайн эд бараан эльгээгдэнэ. Гансахан һүүлшын һарада малшадта 20 мянган паар валенка, мянга гаран паар шархи гутал, 6 мянган хэһэг телогрейкэ, мянга гаран хүбэнтэй үмдэ, 2 мянган хүдэһэн бээлэй, мянгаад хүдэһэн дэгэл, хүбэнтэй хүнжэл, радиоприёмник гэхэ мэтэ абаашагдаа. Автолавканууд малшадай хэһэн захил абажа, хэрэгтэй юумыень абаашажа үгэдэг байха юм.

Худалдаа наймаа һайнаар хэһэн автолавкые даагшадые Буркоопсоюз шагналда хүртөөгөө. Тэдэнэй тоодо Зэдын аймпотребсоюзай автолавкые даагша Шленкевич, Түнхэнэй совхозрабкоопой наймалагша Соктоев гэгшэд оролсоно.

К. ДИМОВ.

АДУУШАН ГАЛДАН

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

хүмдэнхэй, эреэн хитад кетэтэй, тайраһан, богонихон, үдхэн хара үһэеэ ара таладаа эшэгэнэй һагсагар һүүл мэтээр шодойтор уяхай.

— Дядя, бариад байгты энэ морёо: би мордохомни. Жолооень һүүлдэ үгөөрэйт. Ехэ гайхангяар бү харагты, битнай спортсмен хүн байхаб. Гүйдэг, харайдагби. Велосипедээр, мотоциклаар һоридогби. Мориндо мордожо үзөөгүйб, теэд үзэхэдэ яаха һэм.

Тэрэ басаган Халзан Зээрдын үүса руунь альгадаад, һүүлһээнь татаад абаба. Зээрдын түрүүнэй сайбагад гэхэһээ хэдэн секундаар үрдижэ, Галдан басаганай үреэһэн гарһаань гэдэргээ һуушатарнь угзаржархиба.

— Тархяа таһа удьхалуулхаеэ һанаа гүш! Холо боло эндэһээ!

— Үгы, дядя, тиигээд удьхалдаг юм гэжэ түрүүн хэлэхэеэ яанат? Юундэ хүниие унагааха юм,— гэжэ басаган бүмбэгэ шэнги түргөөр газар дээрэһээ бодоод, нэгэшье гомдоһоной тэмдэггүйгөөр Галданда дахин дүтэлбэ.

— Хэн гэжэ нэрэтэйбши?

— Дарима.

— Амиды ябаха дуратай гүш, али үгы гү?

— Дуратай.

— Теэд юундэ эмниг мориндо дүтэлнэш? Энэшни басаган хүнэй ажал бэшэ. Тэрэ велосипедтээ, мотоциклдаа һуугаад лэ гүйлгэжэ бай.

— Үгы. би энэ мориндо һуугаад узэхэ дуратайб,—гээд Дарима һалаба һандабагүй. Халзан Зээрдын жолооһоонь барилсаад орхибо.

Хашаагай хажууда байһан үбгэд, хүгшэд дарья табилдашабад:

— Саанаһаа шанаргүй гээшэнь, мориндо мордохом гэхэеэ хаанаһаа һананаб.

— Урдань хормойгоо ургэхэеэ аягүйрхэгшэ бэлэйбди. Мүнөө үмдөөр габайлдажа ябаха юм. Эдэнэрэй эшэдэһэниинь хайшаа орошоо гээшэб!

— Басаган хүн велосипед унаба гэжэ һая гайхалдагша һэмди, мүнөө харин мори унахань гэжэ гайхалдадаг болохомнай даа.

— Үгы энэмнай хэнэй басаган, хаанаһаа бии болобо гээшэб?

— Яагааб даа, Аюурай Доржын басаган юм ха. Эсэгэнь городто ород һамга абаад, нютагта ерэхэеэ болишоо һэмнай даа. Харин энээнэйнь ерээшэ болоо. Гэртэхиндээ хэлэнгүй, гансаараа бодожо ерээ; аханайнгаа нютаг харахам гээ, шуһаниинь татаа гэжэ Доржын эгэшэ ехэл баяртайгаар хөөрэнэ һэн. Институтта һуража байгаа юм хаш. Амаралтадаа ерээ. Эдихэ хоолынь гансал тараг гэнэ һэн.

— Ээ даа, жаалдажашье амитан боло даа!

Галдан энэ үедэ басаганһаа хашаржа эхилбэ. Теэд ондоо хэлэхэ харюугаа огто олобогүй. Үни заяанайшье улайгаа сайгаагүй, нэгэ зангаа алдаагүй зулаан хүрин нюурынь халуу бусалаад, хамаг зон хараад наада бариһандал болобо.

Тэрэ Даримын жолоо барилсаад байһан гарыень абяагүйгөөр, ехэл мүндүүгаар саашань түлхижэрхибэ.

Тиигээд тэрэ басаганһаа тэрьелһэндэл, тон яаража Халзан Зээрдэдээ, найргүйгөөр, нарбагад гэжэ мордошобо. Эмнигынь түрүүн юушье ойлгоогүй байтараа, һула болоһоноо мэдэржэ, байра дээрээ эрьелдээд, гэнтэ урагшаа һурэн гэхэдэнь, Галданай наранда ангаашаһан шляпа толгойһоонь хобхо һүрэжэ, газарта унажа ябахадань зүүн гараараа агаарта тодожо абаад, моринойнгоо гүйдэл дунда һөөргэнь үмдэжэ, баруулжаа, тооһотогшо тала руу нюдэ сабшаха зуура үгы болошобо.

Тэндэ байһан зон Галданай хаанаһаа гэнтэ иимэ залуу хүсэ олоһыень ойлгожо ядалдан үлэшэбэд.

„Үни холын хани барисаан“

КАИР, декабриин 28. (ТАСС). А. Н. Шелепин түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегациин гэшүүд үсэгэлдэр ОАР-ай парламентаринуудта айлшалаа. Национальна суглаанай түрүүлэгшэ Анвар Садат суглаанай депутадуудай болон ОАР-ай бүхы арадай зүгһөө советскэ делегадуудые амаршалаа. «ОАР-ай арадай түлөөлэгшэд болон агуу ехэ совет арадай түлөөлэгшэдэй уулзалганууд хадаа хоёр революциин уулзалга болоно. Совет арадай дура хүсэлые мэдүүлэн Советскэ Союзай бэсэлүүлдэг политика эб найрамдалай, энхэ тайбанай зэргэ ороон байлгын хэрэгтэ туһална» гээд Национальна суглаанай түрүүлэгшэ тэмдэглээ.

«Манай ороной экономическа хүгжэлтын аша туһые харан, маанадай хэжэ байһан тэмсэлдэ Советскэ Союзай үзүүлһэн ехэ, һайн һайхан туһаламжые бидэнэр үндэрөөр сэгнэнэбди. Шэнэ ажабайдалай түлөө һайн һайхан тэмсэл хэжэ байһан арадуудые дэмжэхэ зорилгоор танай ороной арадай гаргадаг хүсэлэл оролдолгые бидэнэр мүн лэ үндэрөөр сэгнэнэбди» гээд Анвар Садат онсолон тэмдэглэһэн байна.

Удаань советскэ делегациие толгойлогшо А. Н. Шелепин үгэ хэлээ.

«Өөрынгөө газар нютагые шэнэдхэн хубилгажа, социалис байгуулалтын замда орожо байһан танай баатарлиг арадта совет арад, тэрэнэй правительство ходо доо талархадаг байгаа, саашадаашье талархаха гэжэ таанадые найдуулхыемни зүбшөөгыт» гээд тэрэ хэлээ. ОАР тушаа Советскэ Союзай политика ходо доо хубилдаггүй байгаа, хубилхашьегүй, хоёр ороной хоорондохи хани барисаан үни холоһоо хойшо тогтонхой юм. Тэгшэ эрхэтэй байха, хүндэлэлсэхэ, бэе бэсынгээ хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ябадалда энэ хани барисаан батаар үндэһэлдэг гээд А. Н. Шелепин онсолон тэмдэглээ.

Өөрынгөө республикын байгуулалтада ОАР-ай арадай түйлаһан ехэ амжалтануудые совет айлшад хараба гээд А. Н. Шелепин тэмдэглэһэн байна. «Асуанска гидроузел Египедтэ социализм байгуулха хүсэн түгэс үндэһэ һуури боложо байна. Энэ хадаа экономикые хэр ехээр хүгжөөн дэбжээлгэдэ, арадай байдал һайжаруулгада туһалха» гээд тэрэ хэлээ. «Асуан яахадаа иимэ ехэ һүр жабхалантайб гэхэдэ, советско-арабска хани барисаанай бодото, хэтэ үеын һүлдэ тэмдэг болоно» гээд Советскэ делегациие толгойлогшо онсолон тэмдэглэһэн байна.

Уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай болон Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын хараа бодол адли юм гээд А. Н. Шелепин тэмдэглэбэ.

А. Н. Шелепинай хэлэһэн үгые Национальна суглаанай депутадууд үгаа ехэ анхаралтайгаар шагнаа.

Национальна суглаанай заседаниин дүүрэһэнэй һүүлээр Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Насер ажалладаг байра соогоо советскэ делегациин гэшүүдтэй уулзаа.

Болгариин Арадай суглаанай сесси дүүрэбэ

СОФИ, декабриин 28. (ТАСС). НРБ-гэй Арадай суглаанай сесси эндэ болоод, мүнөөдэр хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Болгариин 1965 оной арадай ажахын түсэб болон бюджет тухай элидхэлнүүд тушаа БКП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков түгэсхэлэй заседани дээрэ үгэ хэлээ. Экономическа байгуулалтын тодорхой зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоходоо, тэрэ иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Болгариин ажалшадай материальна байдал һайжаруулха хэрэгтэ парти, правительствын бүхы хүсэлэл оролдолго ходо доо зорюулагдана. Арадай ажахын түсэб болон гүрэнэй бюджет амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ гэжэ найдажа байһанаа тэрэ элирхэйлэн мэдүүлээ.

Удаань, Болгариин 1965 оной арадай ажахын түсэбые, гүрэнэй бюджедые сесси нэгэн һаналтайгаар баталһан байна.

ХИЛЫН САДАНАҺАА

Совет артист нэгэдэхи шан абаба

ПРАГА, декабриин 21. (ТАСС). Совет циркын мэдээжэ артист Леонид Енгибаров клоунуудай уласхоорондын конкурсын Прагада болоходо нэгэдэхи шанда хүртөө.

Индиин компартиин шэнэ хүтэлбэри

ДЕЛИ, декабриин 28. (ТАСС). Индиин коммунис партиин Национальна Соведэй заседаниин Бомбейдэ болоходо, КПИ-гэй түрүүлэгшээр Ш. А. Данге дахяад һунгагдаа. КПИ-гэй генеральна секретаряар Ш. Р. Рао һунгагдаһан байна.

Центральна секретариадые Национальна совет юһэн хүкһөө һунгаа.

Камбоджын национальна конгресс

ПНОМ-ПЕНЬ, декабриин 28. (ТАСС). Арадай-социалис хани нэгэдэл гэжэ партиин (Сангкум) 18-дахи Национальна конгресс эндэ нээгдээ. Гүрэниие толгойлогшо хан хүбүүн Нородом Сианук оролтын үгэ хэлэхэдээ, һүүлшын конгрессһээ хойшонхи үе соо хэгдэһэн хүдэлмэри тухай элидхээд, уласхоорондын асуудалнуудта үгынгөө түгэсхэлдэ тогтоһон байна. Америкатай манай харилсаа гуримшуулха тухай хэгдэжэ байһан хэлсээн бүрин хүсэдөөр урагшагүйдөө гэжэ бидэнэр тэмдэглэхэ ёһотойбди гээд Н. Сианук хэлээ. Урда Вьетнам, Тайланд, СЕАТО болон «Кхмер Серейн» урбагша бүлэг Камбоджодо эсэргүү харша шэнэ кампаниие эхилээ гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Джузеппе Сарагат Италиин президент болобо

РИМ, декабриин 28. (ТАСС). Президентын һунгалтаар дуугаа үгэлгын 21-дэхи турай мүнөө үдэшэ болоходо, социал-демократическа партиин ударидагша, Италиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Джузеппе Сарагат олонхиин дуу абажа, ороной президент болоо.

Сарагадай түлөө 646 дуун үгтөө, президентын тушаалда һунгагдахын тулада 482-һоо үсөөн бэшэ дуун хэрэгтэй болодог юм.

* * *

Италиин Республикын шэнэ президент мэдээжэ политическэ ажал ябуулагша, социал-демократическа партиин гэшүүн юм.

Тэрэ 1898 ондо Туринда түрэһэн байгаа. Эрдэмэйнгээ талаар Джузеппе Сарагат экономист юм. 1922 ондо тэрэ социалис партида ороо; 1926 ондо фашис засагаархидаар арестовалагдаһан аад, удаань хилын саана тэрьелэн ошожо шадаһан байгаа.

Фашизмһаа Италиин сүлөөлэгдэһэнэй һүүлээр Джузеппе Сарагат оронойнгоо политическэ ажабайдалда элитэ үүргэ дүүргэдэг юм. 1947 ондо Учредительнэ суглаанай түрүүлэгшээр тэрэ һунгагдаһан байгаа.

Джузеппе Сарагат социал-демократическа партиин ударидагшаар удаан саг соо ажаллана.

Христианско-демократическа, социал-демократическа болон бусад партинуудай түлөөлэгшэдһөө бүридүүлэн байгуулагдаһан коалиционно правительствануудта тэрэ нэгэтэ бэшэ ородог байгаа. 1963 оной декабрьһаа хойшо Джузеппе Сарагат һүүлшын хоёр правительствада гадаадын хэрэгүүдэй министрэй тушаал даадаг байгаа.

(ТАСС).

Партизанууд ябуулга хэһээр

ГАВАНА, декабриин 28. (ТАСС). Гватемалын партизанууд Сампур болон Писос гэжэ һуурин газарнуудые эзэлээ. Пренса Латина гэжэ агентствын корреспондентын Гватемалаһаа дамжуулһанай ёһоор сүлөөлэгшэдөө эдэ һууринуудай хүн зон ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа.

Партизануудтай тэмсэхын тула правительство сэрэгүүдые эльгээгээ. Хэдэ хэдэн зэбсэгтэ тулалдаануудай болоходо, али али талын зүгһөө хүнүүд алуулһан, шархатаһан байха юм.

Эрид шууд буруушаалга

ХАНОЙ, декабриин 28. (ТАСС). Америкын империалистнууд, тэдэнэй зарсанар Лаосто хорото зүйлнүүдые хэрэглэнэ. Энээн тухай «Голос Патет-Лао» гэжэ радио мэдээсээ. Тусхайлбал, химическэ хорото зүйлнүүд Нонг-Пек болон Сиенг-Хуанг провинциин бусад районуудта декабриин 14-дэ хэрэглэгдээ гэжэ заагдана.

Америкын империалистнуудай, Лаостохи туһамаршадайнь шэнэ гэмтэ аашануудта буруушаалга мэдүүлхые бүхы дэлхэйн түрүү үзэлтэ олониитые Лаосой арад уряална гээд «Голос Патет-Лао» гэжэ радиогой мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Алжирта шэнэ декрет гаргагдаба

АЛЖИР. (ТАСС). Республикын президентын дэргэдэ министерствануудай хоорондын экономическа комитедэй байгуулагдаһан тухай декрет эндэ тунхаглагдаа. Правительствын экономическа политикые гааралдуулха, гадаадын экономическа холбоо барисал хүгжөөхэ талаар юрэнхы директивануудые зохёохо, ороной бүхы предприятинууд болон эмхи зургаануудай экономическа, финансова ябуулгануудай хойноһоо хиналта хэхэ гэшэ энэ комитедэй зорилгонь болоно.

Республикын президент түрүүлэгшэтэй энэ кабинет Алжирай министрнүүдһээ бүридэнэ.

ҺҮНЭЙ ХЁРБОҺОН

РАССКАЗ

Кухни соо амилхын аргагүй муухай утаан...

Тэбхэр сагаан плитагай дэргэдэ улаан хүлаадтай Яндагмаа гэдэг һаһала марятай бүдүүн хара һамган табаг аягаяа нэшэжэ, тангаршаха тоонной хүдэлнэ.

— Юундэ хаража байгаад һү дэбэргээбши!—гээд энэ пеэшэн дээрэ баһа юушьеб шаража, шанажа байһан, боро халаадтай туранхай сагаан Янтуу гэжэ нүхэртөө дээрэлхүүгээр хандана. (Энэ хоёр нэгэ квартира соо байдаг).

— Хараад байгаагүйб, харахаа аргашни дутаад, хашхарна гүш,—гээд Янтуунь балайшье мүхөөгөө үгтэбэгүй.

— Нэгэшье үгэ алгад хэлэхын аргагүй амитамши.

— Нэгэшье бэшэ ходо бшуу. Нэтээе унаа гэжэ һанаа гүш?

— Өөдэгүй ахир, өөнтэг хобдогшни энээн дээрэһээл тараад ерэнэ, —гээд хара шарайтань хараа байса хамха нуга хэлэнэ. Зүрхэниинь үбшэн юм гү, али нервэнь муудаһан юм гү, лепешко шаража байхадаа баруун гарын бүхы сэрбүүгээраа эээлүүдгүй шэшэрээд абана.

— Нугэлтэй, харатай хүн хаямши. Өөрын толгой дээрэ байһан хандагай харазгүй аад лэ, хүнэй толгой дээрэхи бөөһэ хараадхиха... Бишни яахадааш тиимэ бэшэб,—гэһэн харюу дуулдана.

— Ээ, даа. Оройдоошье хүлеэсэгүй. Өөдэгүй юумэн дээрэһээ орпогошохо. Имэнүүд лэ хаямта.

— Ехэл гасалантайш даа.

— Ягаа хүмши юрэдөө. Гансахан үгын ая дааxагүй. Имэнүүд, имэнүүд лэ хаямта.

— Манайхиниш залан сэхэнүүд, простойнууд.

— Тэнадһаа һайзагай хүнгэн үлэд бии юм аал? Өөдэгүй юумэн дээрэһээ нигээд лэ үрсэгэшэлдэхэ, һүс-һас гэлдэхэ.

— Гэнэн сэхэнь ехэдэнэ хаям.

— Манайхидуулш томоотойнууд лэ, юу хэлэхэб. Жэжэ божо юумэ тоохошьегүйл даа.

— Зато, ехэ нугэлтэй, саагуур бодолтой хаям.

— Тиимэ, тиимэ. Яһала саагуур бодолтой. Ухаанайл хүсэн хаям энэшни.

Энэ хоёр гэргэд үглөөнэй хоол хэхэ зуураа, иигэжэ халбагаа хахарбад. Теэд хоюулаа хэниинь хэн гэшэгүй урган долдой, «үлэмжэ» сэсэнүүд, хэлэ амаараа хэн хэнээ торгожо тогтоожо шадахагүй байхадаа хэдэхэн минутын забһар хэбэд, хоюулаа столойнгоо хоёр тээ һууж, үглөөнэйгөө сай барибад. Баһа аман соогоо бамбагар зузаан лепешко хэжэ гү, али балга дүүрэнээр сэй ууҗа һуухадаа балайшье тиитэрээ бадашалдаха арга юун олдохо һэм даа... Зай, тиигээд забһарлалга, эдеэлэлгэшье дүүрэжэ аяга табагаа аршажа, угаажа оронод. Гэбэшье гэнтэ бууһан сахилгаан замхаадүй, үүр сухалшье үшөөл тараадүй янзатай. Улаан халаадтань уухиргажа улайшаһан, боро халаадтань борсойжо хүхэршэһэн шарайтайнууд харагдана. Бэе бэеэ хайрлан хүлисэжэ, болёошье һаань болихоор болоол һэн хаш даа.

Гэн гэтэр:

— Эх, ахир лэ байнаш даа, аашатайхан лэ байнаш даа, юу хэлэхэб! — гээд Яндагмаань угаал сагаалаа хэжэ байхадаа ушаргүйгөөр ухашалжа эхилнэ. Янтуунь кран доро уһа шолшогонуулан, юушьеб угаажа байтараа гэнтэ эрьежэ:

— Баһа эхилээ гүш, ядаан гэшоод ябаха аад лэ,—гээд яһагүй хэлээр ярьюулба.

— Эдеэ хоолшье хэжэ шадахагүй, эрэгүй бэригэн даһаа. Бууза хэхэ болоо һаа, бултанай хойно һууха аад лэ.

— Саламат хэжэ шадахагша? Үгыш!

— Шадахаб.

— Шадахагүйш. Мэдэнэб.

— Бэйрагүй зольбо шамайе байрадаашье байлгааб. Энээнээшье ойлгохоёо болижо, олойрһон амитанбши.

—Квартирагүй гээд иигэжэ байнабши?

— Иигээд лэ мэнэ гэһээр лэ хубсаһа хунарта суглуулжа, хоёр нюдэнэйнгөө хараһан тээшэ ходорходошни болохо,—Яндагмаа улам шангарба.

— Үдэр бүри иигүүлжэ байнхаар үлдүүлһэмни алим бэ гэжэ ошохоб. Үүдэтэй үрхэтэй юумэн нэгэ тээ олдохол байха, — нүгөөдэнь зэргэлһэн таһалга руу гүйдэлөөрөө шахуу хондогошон орожо, бушуу түргэнөөр боро халаадаа хуулажа хаяна.

— Алтан толгойтойшье амитанда иитэжэ доромжолуулхагүйб. Хүрөө, хүрөө!—айхабтар һандагай һүүхэ боложо, чемодан руугаа энэ тэрэ юумэеэ суглуулан шэдэлнэ, уйгарлан үгэлнэ,—хүн зондо хэлэхэб! Коллективтэшни дуулгахаб!

Тиигээд уданшьегүй Яндагмаань амһарта аршадаг полотенцэ ара мүр дээгүүрээ һанжууланхай юумэ үүдээр бултайжа:

— Яажа байнаш. Имэл өөдэгүй амитан хаямши даа,—гэжэ нэмээбэ.

— Хүрөө, хүрөө, — хүхэ сагаан болошоһон юумэ, Янтуунь һалганажа, һүгшэжэ ябаад лэ, комнато соогуураа харайна.

— Хүрөө болгыш теэд. Ганса үгын түлөө гэрэ наашаа болодобо гүби.

— Тэнгэриин үдэр бүри химэлүүлжэ байхадаа тэсэхэ аргам һалаа. Нервэм, зүрхэм... Ой-ё даа,— Янтуунь хүхэ сагаан дээрээ бүри үхэһэн мэтэ зүһэтэй боложо, нюсэгэн шала дээгүүр нюдэ балай мухарин унашана.

— Ай, бурханшни, яажа байна гээшэб,—Яндагмаа полотенцэеэ мэтэр дороо шэдэлэн хаяжа, мэдээтэй мэдээгүй юумэ гүйжэ гараад, уһа асаржа, үбсүү сээжэ руунь турьян сүршэбэ.

Арайхан гэжэ нүгөөдэнь ами гол оробо... Үргүүлэн барин үндын бодожо, зүрхэеэ тэбэрин, һуларшаһан юумэ стул дээрэ гэража һууна.

— Зай, муха, болёо гүбии даа. Гансашье үгэ хэлэхын аргагүй хүн хаямши даа. Итээд лэ шиид гэлсэнгүй һууя. Ошо, тэрэ шараһан лепёшкоһоомни амта үзэл даа, — Яндагмаа гадар хубсаһыень мүртэнь углана. Нүгөөдэнь үгэ дуугүй зүбшөөнэ. Тиигээд хоюулаа үнөөхил столойнгоо хоёр тээ бэе бэеэ хайрлан өөгшөөжэ, нюдэнһөө уһа мэлмэрүүлэн, энеэбхилэлдэн һуубад.

— Зүб даа. Хоорондоо хяралдаад юунайшье урда орохогүйбди. Эбтэйгээр лэ һууxaһаа үлүү юумэ үгэйбши,—гээд Янтуунь яһала сэсэнээр харюусаба.

Зүгөөр тиигэжэ тэдэнэй кухни руугаа дахин ороходонь, хөөрэжэ дэбэрһэн һүнэй үнэрыньшье үгы болошоһон байба.

Р. ЦЫБИКОВ.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1964 оной декабриин 30.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Худөөгэй экономист» гэһэн түрүү бэшэг; Е. Ринчиновэй статья соо Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Г-Ц. Цыремпиловагай хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хэлэгдэнэ; Я. Туранинай корреспонденци соо техникэдэ эзэн ёһоор хандаха тушаа бэшэгдэнэ; Россин Федерациин промышленностиин түсэбөө дүүргэһэн тухай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Партиина ажабайдал» гэһэн рубрика доро Оймо рой совхозой парторганизациин тоосоото-һунгуулиин суглаан тухай корреспонденци; «Баргузинская правда» газетын шэнжэлэл; малай үбэлжэлгын зорилго тухай П. Демченкын статья соо хэлэгдэнэ.

Гурбадахи хуудаһан: багшанарай хүдэлмэридэ зорюулагдана.

Дурбэдэхи хуудаһанда: спортивна информацинууд; совет искусствын элитэ ажал ябуулагша Д. Б. Кабалевский тухай корреспонденци; ТАСС-ай мэдээсэлнүүд толилогдоо.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 36-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00308. Зак. № 1271.